

ANDREAS ESCHBACH

NSO

MODERNÍ TECHNOLOGIE V RUKOU VŮDCE

nsa:

NÁRODNÍ
BEZPEČNOSTNÍ
ÚŘAD

Copyright © 2018 by Andreas Eschbach

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Pavla Šlahůnková, 2021

Cover © Johannes Wiebel | punchdesign, 2021

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2021

ISBN 978-80-277-0929-8 (pdf)

Andreas Eschbach

nsa:

NÁRODNÍ
BEZPEČNOSTNÍ
ÚŘAD

FØBØS

Strojové zpracování informací udělalo rychlé pokroky od té doby, co se lordu Charlesi Babbagemu v roce 1851 podařilo sestavit jeho „analytický přístroj“, který byl tehdy ještě poháněný párou a děrovanými kartami. Oproti tomu se ale celý zbývající technický vývoj podstatně zpomalil. Ještě za vlády císaře Viléma II. byla zřízena německá síť, která byla předchůdkyní světové sítě a která také sehrála významnou roli ve světové válce 1914–1918, aniž by ale mohla zabránit nepříznivému vývoji pro Německo.

Během válečných časů byl vyvinut přenosný telefon a ve Výmarské republice se rychle šířil, stejně jako používání takzvaných společenských médií, která také sehrála významnou roli při vzestupu NSDAP. Když se Adolf Hitler v roce 1933 dostal k moci, převzala jeho vláda kromě jiného také Národní bezpečnostní úřad ve Výmaru. Ten už od císařských dob střežil aktivity světové sítě a měl přístup ke všem datům, která byla občany Německé říše vytvořena. K pohybům na jejich účtech, jejich termínům schůzek, elektronickým dopisům, záznamům v denících nebo k jejich názorovým vyjádřením na německém fóru...

Toho rána zazvonil telefon už poosmé.

Muži, kteří seděli kolem psacího stolu, vyčkávali a vzájemně si vyměňovali napjaté pohledy. Nakonec kývli na toho, který seděl přímo před aparátem, na toho nejmladšího člena z jejich skupiny, pihovatého muže se světle hnědými kudrnatými vlasy.

Zvedl telefon. „Národní bezpečnostní úřad NSA¹, Engelbrecht u telefonu. Přejete si?“

Hned nato se začal usmívat, podíval se kolem, a zatímco poslouchal hlas na druhém konci spojení, kývnutím hlavy ostatní uklidnil. Znamenalo to *konec poplachu*. Ostatní si znovu oddychli.

„Ano, žádný problém,“ řekl a potom sáhl po tužce. „Jak se to hláskuje? L... i ... p ... Hmm. Hmm.“ Soustředěně si dělal poznámky, než mu jeden z přítomných, starší muž sedící na kolečkovém křesle, dal znamení a poklepal si na náramkové hodinky na své ruce. „Dobře. Dostanete to v průběhu dne. Nejpozději zítra. Ne, rychleji to nejde, bohužel. Ano. Heil Hitler.“ Položil telefon.

„A?“ zeptal se muž v kolečkovém křesle.

„To byl hovor z Východní marky.“ Odrhl horní papír z poznámkového bloku. „Policejní ředitelství v Grazu potřebuje profil pohybu jistého Ference Lipovicse.“

„Z Východní marky?“ Muž v kolečkovém křesle nadzvedl obočí.

Mladík zčervenál. „Myslím samozřejmě říšský okres Štýrsko.“

„Rudi nás má už tak dost, že by chtěl jít raději do lágru,“ posmíval se další muž, plešatý, s býčí šíjí.

„Ne, já –“

Muž v kolečkovém křesle roztržku ukončil. „Zinkeisenová se o to postará,“ rozhodl. „Gustave, převezmeš to?“

Oslovený, jediný muž ve skupině, který nosil brýle, přikývl a natáhl ruku pro papír. „Předám jí to.“

¹ NSA – National Sicherheitsamt (pozn. překl.)

Potom opustil kancelář. Ostatní opět dosedli na své židle a znovu zírali na telefon, jako kdyby jej chtěli zhypnotizovat.

Uplynulo deset minut, aniž by kdokoli z nich promluvil. Ten muž s brýlemi se vrátil zpět a znovu se posadil na svou židli, na které seděl už předtím, na starou, tmavou židli s koženým polstrováním, které už bylo ztvrdlé časem a při dosednutí zasténalo.

Telefon znovu zazvonil.

„Devět,“ řekl ten plešatý.

Mladík položil ruku na sluchátko, nadechl se a zvedl ho. „Národní bezpečnostní úřad, Engelbrecht u –“ zarazil se a poslouchal. „Ano. Ano, rozumím. Děkuji. Ano. Heil Hitler.“

Zavěsil, podíval se do tváří ostatních a polkl. „To byla jeho sekretářka. Je na cestě.“

Muž na vozičku vážně přikývl, poposedl si a obrátil se směrem ke dveřím. „Tak,“ řekl. „A jdeme na to.“

Národní bezpečnostní úřad NSA i přes svou významnou velikost sídlil v nevzhledné budově v centru Výmaru nedaleko Dvorního divadla, kde svého času zasedalo ustavující Německé národní shromáždění a kde byl vzkříšen německý stát, dnes známý jako Výmarská republika. Samotný úřad byl však zřízen dávno předtím, ještě za dob císaře Viléma II., který v době, kdy se zapojil první počítač, poznal, jaké nebezpečí z něj plynulo pro existenci státu, a proto požadoval zřízení úřadu, který by na toto dohlížel. Tak vznikl Císařský počítačový kontrolní úřad, a že se to odehrálo právě ve Výmaru, bylo důsledkem toho, že Výmar představoval něco jako geografický střed Německé říše a směřování všech linek sem bylo nejekonomičtější.

Když světová válka na podzim roku 1918 skončila porážkou Německa, jednou ze sankcí, které byly na Říši vítěznými mocnostmi uvaleny, bylo zabavení všech německých patentů, samozřejmě i těch, které se týkaly konstruování počítačů nebo ještě před válkou vyvinutých přenosných telefonů. Do té doby považoval zbytek světa počítače za bizarní hračky s výjimkou Anglie, protože jejich analytické motory konstruované na vysoké úrovni jsou známy jako předchůdci této technologie. Německé počítače fungovaly na anglickém principu, jen byly poháněny elektřinou. Ale teď se dostala počítačová technika i mimo Německo, aniž by tomu mohlo Německo nějak zabránit nebo z toho nějak těžit, a díky tomu, že telefonní síť po celém světě fungovala jednotně,

rozrostly se během krátké doby počítačové sítě z celého světa v jeden celek, nazývaný jako *světová síť*.

Nebyl to nikdo jiný než Philipp Scheidemann, první ministerský předseda Výmarské republiky, který nově určil pravomoci a úkoly bezpečnostního úřadu. To on nařídil, aby se úřad do budoucna jmenoval *Národní bezpečnostní úřad NSA* a aby jeho úkoly byly stejné jako za časů císaře: pozorovat datové kanály plynoucí v počítačové síti, zda se neobjeví nějaké nebezpečí pro Německo. Tato síť se ale mezitím rozšířila do celého civilizovaného světa a rozrostla se o síť mobilních telefonů.

Vláda Adolfa Hitlera převzala úřad NSA, o kterém valná většina Němců neměla ani ponětí, od Výmarské republiky, a přestože jim sloužil už od začátku, vláda toto zařízení ponechala do značné míry beze změny. Ředitel NSA August Adamek s ohledem na snahy říšské vlády o další transformační procesy poukázal na tuto podivuhodnou okolnost a nazval ji „kouzlem písmen“. Ti, kteří o existenci úřadu věděli, vycházeli z toho, že písmena NS v jeho názvu znamenaly „národně-socialistický“, a neviděli tak potřebu zde nějak zasahovat.

A tak zaměstnanci NSA zůstali stranou všech pokusů o inovace, které se objevovaly po celém Německu, a také se jich netýkaly starosti, které s sebou přinášela válka, kromě toho, že kvůli občasnému povolávání do armády jejich zaměstnanecké řady sem tam prořídly. Ve vši tichosti a skromnosti si zde plnili své povinnosti a zásobovali všechna státní zařízení potřebnými daty, listinami a analýzami, potřebnými pro jejich další službu. Věděli o všem, co se kolem dělo, přesto ale nikdo z nich mimo úřad o ničem nepromluvil.

Dnes byl však den, kdy se tohle všechno mohlo změnit.

A to proto, že se válka na východě dostala do kritické fáze. Veřejnost o těchto věcech nevěděla zhora nic, kromě různých zvěstí, které se občas trousily, ale ten, kdo pracoval v NSA, měl samozřejmě přehled o všem, co se v Říši dělo. Někdy měli dokonce lepší přehled než samotný vůdce. Přední členové říšské vlády vyrůstali v době, kdy počítače ještě nebyly běžnou součástí každodenního života. Nebylo tak jejich chybou, že neviděli v počítači žádný smysl a neviděli možnosti, které počítač přinášel.

To jim ovšem nebránilo v jejich rozhodování. To byl úkol úřadu, aby zajistil, že jejich rozhodnutí budou správná.

To, co dokázali připravit, bylo připraveno. Teď už jenom záleželo na tom, aby vše proběhlo tak, jak si představovali.

Psalo se 5. října 1942. Toho pondělního rána byla obloha tak šedivá, jako by někdo celou zem přiklopil těžkým ocelovým zvonem, a vysoká, úzká okna budovy úřadu NSA v tom rozptýleném světle působila jako střílny nějaké obranné pevnosti. Nepohnul se ani vánek. Ulice města byly zcela opuštěné, až na pár cyklistů, kteří si to rychle štrádovali svou cestou se sklopenými hlavami. Podél domovních zdí před okny do sklepů ležely naskládané pytle s pískem, sloužící pouze jako bezpečnostní opatření. Prozatím se podařilo jen jedné jediné nepřátelské bombě doletět až do Výmaru a ani ta nedokázala napáchat velké škody.

Konečně do ulice zabočily tři černé, nablýskané limuzíny značky Mercedes-Benz 320 a v přesné formaci popojížděly přímo k příjezdové cestě, aby zastavily před portálem, ze kterého dolů schlíple vlála zvlhlá vlajka s hákovým křížem. Muži v černých uniformách SS vystoupili a panovačnými pohledy bez výrazu se jako dravci rozhlédli do všech stran. Potom jeden z nich rázně otevřel dveře na straně spolujezdce prostředního vozu, ze kterých vystoupil muž, jehož každý okamžitě poznal, především kvůli jeho nezaměnitelným kulatým brýlím. Byl to říšský vůdce SS Heinrich Himmler, po Adolfu Hitlerovi nejmocnější muž v Říši.

Himmler měl na sobě černý kožený kabát a černé rukavice, které si netrpělivě rychlým pohybem sundal z rukou, zatímco se díval na budovu před sebou, především na staré latinské heslo SCIENTIA POTENTIA EST², vytesané do portálu. Při pohledu na staré heslo zamračeně pokrčil čelo. Zbytek okolí mu nestál ani za jediný pohled.

Přesně v tento okamžik se otevřela obě křídla vstupního portálu, více než čtyřmetrové dvoukřídle dveře z tmavého dubu, ze kterých vyšel zástupce vedoucího úřadu Horst Dobrichowsky, aby pozdravil váženého hosta. Všichni ostatní spolupracovníci zatím čekali. Někteří byli právě zaneprázdněni neodkladnými povinnostmi a někteří by museli zaměstnat další kolegy, jako například Augusta Adamka, jehož přeprava na kolečkovém křesle do vstupního foyer by s sebou přinesla víc problémů než užítku.

„Heil Hitler, říšský vůdče SS,“ zvolal Dobrichowsky a zvedl ruku v předpisovém gestu německého pozdravu. „Dovolte mi, abych vás jménem úřadu srdečně přivítal.“

² překl. Vědění je moc

Himmlerova pravačka sebou krátce a ledabyly trhla nahoru. „No dobrá,“ řekl protivně, zatímco vystoupal po třech schodech nahoru. „Mám málo času. Tak jím neplýtváme.“

Určitě už postě setřela Helena chomáček prachu z bakelitového poklopu na klávesnici, která ležela na jejím stole. Milovala tu klávesnici, milovala ten sytý zvuk, který vydávala po stisknutí kláves, milovala tu lehkost a ten pocit spolehlivosti, který jí dopřávala. Jak pečlivě bylo každé písmenko vyryto! I přes každodenní používání nevypadala bílá barva vůbec zašle, a přitom byla klávesnice jistě více než deset let stará.

Takové klávesnice se už dnes vůbec nevyrábějí. A to ne kvůli válce, ale nevyráběly se už dávno před ní.

Narovnala se, nadechla a rozhledla se kolem. Bylo nezvyklé pracovat zde v sále, určeném pro konání vánočních večírků nebo pro promítání filmů či pro konání důležitých besed, kterých se účastnili pouze muži. Po těch desetiletích to tady páchlo po starém cigaretovém kouři, i když se minulý týden dennodenně větralo, a také po potu, pivu a spáleném prachu. Stůl, na kterém stál její počítač, byl vyšší, než byla zvyklá, a nepraktická byla i židle s opěrkami, na které seděla.

Nepohodlně se zavrtěla a upravila si šaty. Oblékla si svoje nejlepší šaty, tak jak jí řekli, a cítila se nepatřičně, protože je jinak nosila jen v neděli nebo při slavnostních příležitostech. Ale dokonce i vedoucí úřadu pan Adamek, který normálně nosil přes košili jediné pletenou vestu, byl dnes sešněrovaný v obleku, takže situace byla opravdu vážná. Někdo otevřel dveře. Helena se otočila, ale byl to jen Engelbrecht, který se vbelhal dovnitř.

Kývl na ni. „Dobrý den, slečno Heleno. Je všechno v pořádku?“

Sklíčeně přikývla. „Myslím, že ano.“

„To bude dobré,“ řekl bezstarostně, zatímco se ujišťoval, že těžká mosazná přípojka je pevně upevněna ve výstupním konektoru jejího počítače.

Pár metrů tlustého, látkou obaleného kabelu leželo na ošoupaném línu a vedlo do projektoru, který ležel připraven na jiném stole a byl namířený přímo na promítací stěnu. Celý čas bzučely ventilátory. Engelbrecht otevřel postranní klapku, za kterou se v jímkách nacházely uhlíky obloukové lampy.

„Už je tady?“ zeptala se Helena.

Engelbrecht přikývl, zkontroloval, zda uhlíky přesně sedí, a také snadnost automatického sledování. „Horst mu právě ukazuje datové úložiště. Obvyklá prohlídka, jen trochu zkrácená. Říšský vůdce SS nemá moc času.“

„Dobře,“ řekla Helena. Tak to aspoň brzy skončí. Minulou noc nemohla nervozitou ani zamhouřit oči.

Kdyby měla aspoň trochu ponětí, o co tady vůbec jde. Ale muži dělají kolem všeho jen tajnosti. Ženy nemají myslet, mají prostě jen naprogramovat, co se jim předloží.

Engelbrecht spokojeně zavřel klapku a zase vyšel ven. Helena s povzdechnutím klesla na židli. Kéž by ten den už skončil.

Znovu se otevřely dveře. V prvním momentě si pomyslela, že je to Engelbrecht, který něco zapomněl, ale nebyl to on, nýbrž paní Völkersová, její vedoucí.

Ještě tohle.

Rosemarie Völkersová byla hubená, malá, skoro šedesátiletá žena, nejstarší pracovnice úřadu a měla tu vlastnost pohybovat se plíživými krůčky, přičemž si Helena pokaždé vzpomněla na pavouka v síti, který se přibližoval ke své oběti. Byla také členkou Národně socialistické německé dělnické strany NSDAP, a to už od začátku. Měla jenom pětimístné členské číslo a od převzetí moci ji ještě nikdo neviděl bez „bonbónu“³, znaku NSDAP na klopě.

„Slečno Bodenkampová,“ řekla, jakmile byla uvnitř, a našpulila rty, „chtěla jsem vám jen říct, že doufám, že vaše programy dostojí důvěře, kterou ve vás pan Adamek vložil.“

Helena zírala na kurzor, který byl zatím to jediné, co bylo na počítači vidět. Co by asi tak mohla na takovou poznámku odpovědět.

„Všechny programy jsem otestovala,“ ujistila ji. „Jsem si jistá, že všechny budou fungovat správně.“

„Dobře. Nemusím vám zajisté říkat, jak vážné následky by to pro vás mohlo mít, kdyby vaše programy nic nenašly.“

Ne, pomyslela si Helena. To vím taky, ty stará čarodějnice.

„Programy,“ řekla s veškerým klidem, který v sobě dokázala najít, „mohou něco najít jen tehdy, pokud tam je co hledat.“

Völkersová nespokojeně vydechla. „Nesnažte se už teď hledat nějaké výmluvy,“ radila jí. „Žádné výmluvy nebudu akceptovat.“

Nato se obrátila, cupitala pryč a zase opustila sál. Helena se zhluboka nadechla a ještě jednou přejela nervózně rukou po staré černé bakelitové klávesnici.

* * *

³ lidové pojmenování znaku NSDAP (pozn. překl.)

Horst Dobrischowsky vzal říšského vůdce SS na prohlídku zadní haly, která byla ve skutečnosti *srdcem* úřadu NSA. Ke zděšení všech se Himmler zeptal, zda je to vůbec nutné. Nato ho duchapřítomně zastupující vedoucí úřadu ujistil, že samozřejmě to není nezbytně nutné pro pochopení toho, co mu chtějí prezentovat, ale byla by to nepochybně výhoda. „No dobrá,“ řekl Himmler, a tak společně Dobrischowsky, Himmler a jeho pobočník, muž s ostrými rysy v obličejí, který působil jako mrtvola, zabočili dozadu.

K čemu měla původní hala sloužit, než se do budovy nastěhoval úřad NSA, nikdo už přesně nevěděl, ale podle některých domněnek měla za císařských časů sloužit jako taneční sál. Bylo to především kvůli zdobeným obloukům v sále a štukovanému stropu, který před desetiletími určitě zářil bílou barvou.

V průběhu času se sál často rozšiřoval, ale dokončení už se samozřejmě nedočkal žádný ze štukovaných stropů. Namísto toho byly postaveny jen chladné účelné přístavky, do kterých se vešlo nesčetné úzkých válců vztyčených rovnoměrně v řadě, které stály jako armáda měděných vojáků.

Za normálních okolností se to tam nelesklo tak jako dnes, pro bezchybné fungování bylo nepodstatné, jestli měď objímek byla zašlá nebo ne, ale s ohledem na tuto dlouho očekávanou návštěvu říšského vůdce SS vyvinuly uklízečky značné úsilí a stálo je to mnoho cigaret, aby přístroje vypulírovaly do tak zářivého lesku.

„Nejlepší datové zásobníky na světě,“ vysvětloval Dobrischowsky za zvuku neustálého tajemného bzučení a klepání, které se neslo kolem, vyplňovalo celou halu a znělo, jako by se blížilo hejno hladových kobylek. Položil ruku vedle znaku firmy Siemens, který se blýskal na každém válci. „Siemens DS-100. Je desettisíckrát rychlejší a tisíckrát kompaktnější, než byly přístroje před válkou.“

Během prohlídky na tomto místě dělal Dobrischowsky vtipná srovnání, jako kolik miliard informačních jednotek může být v jednom takovém zásobníku uloženo, kolik plných pořadačů na dokumenty by to bylo, kdyby se ta samá data, která jsou v této hale uložena, vytiskla, kolik regálů by k tomu bylo třeba a kolik místa by bylo potřeba pro rozmístění těchto regálů. Mohl by se jimi zaplnit úplně každý dům ve Výmaru, a přesto by stále velké množství pořadačů zbývalo.

Ale nezáměř, jaký říšský vůdce SS projevoval, vyvolal v Dobrischowském pocit, že by udělal lépe, kdyby tuto část vynechal.

A tak jenom řekl: „Zde vidíte prakticky celé Německo formou shromážděných a zobrazených dat. Pro potřeby vyhodnocování máme neomezený

přístup k centrálním služebním počítačům světové sítě, které jsou stále...“ zakašlal. Jen o fous neřekl v *bývalém Císařském institutu pro informační zpracování*. Síla zvyku. „Které jsou umístěny na univerzitě v Berlíně,“ opravil se.

Himmler udělal pár kroků vpřed, zatímco si založil ruce za záda. „Pouze Německo?“ zeptal se.

Dobrischowsky si odkašlal. „Samozřejmě je tím myšlena celá Říše. Se současnými hranicemi.“ Zvedl levou ruku a ukazoval doleva. „Pojďte, ukážu vám, jak to vypadá.“

Nasměroval váženého hosta a jeho doprovod do jedné z vedlejších místností, do novější přistavené části. Pro tu obětovali garáž, která nebyla od začátku války využita vzhledem ke zredukovanému stavu zaměstnanců. Tady už nebyla ani známka po barevné, měděné symetrii, která byla k vidění v ostatních halách. Místo toho vedle sebe stály šedivé kolosy, které vypadaly jako litinové olejové tanky a řvaly jako neustále jedoucí tryskové motory. Každý přístroj byl spojen s domácí interní sítí takovým způsobem, který nejenže komplikovaně vypadal, ale také komplikovaný byl. Byl to uzel ze šedivých, látkou potažených kabelů, vlastnoručně vyrobené připojovací části a spojovacích obvodů provizorně obalených proděravěným plechem, který si rovněž vyrobili sami. Pro některé z nich si museli vypomoci starými rourami, které skříňky tajemně osvětlovaly svojí červenou září.

„Toto jsou například datové zásobníky, které byly zřízeny po obsazení Polska,“ vysvětlil Dobrischowsky. „Obsahují veškerá data polské telefonní sítě, stejně tak i všechny záznamy polského fóra až do jeho odstavení.“

Zásobníky byly anglické výroby, a to ještě z dob, kdy Angličané teprve začínali s výrobou elektronických počítačů, které nahradily jejich párou poháněné *Analytical Engines*. Na začátku války byl polský elektronický průmysl naplno zaměstnán tím, aby zemi dostatečně zásoboval rádiopřístroji a televizními přijímači a nízkým anglickým cenám za počítač se dalo těžko konkurovat.

„Veškerá data...“ opakoval Himmler a najednou jako by přes jeho tvář přeběhl záblesk porozumění. „To znamená, že to jste byli vy? To vy jste nám poslali ta hlášení, kde najdeme ty vzbouřence?“

„Ano,“ řekl Dobrischowsky. „Většinu lidí to stále ještě není jasné, že přes jejich telefon je možné zjistit místo, kde se momentálně nacházejí.“

Himmler se zašklebil a podíval se na svého pobočníka. S odmítavým smíchem řekl: „Ta klíšata z polského odporu to přece jenom nakonec pochopila. Ale to už bylo holt pozdě.“

Oba se zasmáli. Dobrischowsky zůstal jen u malého, úlevného pousmání. To, že se nálada říšského vůdce SS zlepšila, bylo jistě dobrým znamením. Každopádně to vypadalo, že konečně začal rozumět tomu, co zde byli schopni všechno pro vlast vykonat.

Poprvé toho dne získal Dobrischowký něco jako pocit naděje, že jejich plán by mohl být úspěšný.

Eugen Lettke měl toaletu jenom sám pro sebe. Jenom on sám pro sebe měl tuto příliš velkou, příliš vysokou, neútně chladnou, bíle vykachličkovanou místnost, která silně páchla po dezinfekčním prostředku a po moči a ve které se každý zvuk roznášel se strašlivou hlasitostí. Nejenom spláchnutí, které znělo stejně, jako když si člověk představil Niagarské vodopády, nejen zamčení záchodových dveří, při kterém člověk myslel na padající žalární okovy. Ne. Také každý krok, který člověk udělal, byl slyšet až přespříliš, stejně jako šustění kalhot při svlékání a zapínání. O zvucích, které byly spojené se samotnou „potřebou“, ani nemluvě. Bylo tedy dobře, když měl člověk toaletu sám pro sebe.

Za chvíli zaskřípal pouze vodovodní kohoutek, který pocházel z jiného století. Byla zde tři umyvadla, což bylo až příliš pro ten počet mužských zaměstnanců, kteří se v úřadu NSA ještě nacházeli. Kohoutek nad umyvadlem úplně vlevo kapal po celou tu dobu, co tady Eugen pracoval. Nikdo se za to ale necítil zodpovědný, ani on ne.

Eugen Lettke neměl naspěch. Pozoroval se v zrcadle, zatímco se pomocí studené vody pečlivě snažil přimět k poslušnosti některé vzpurné pramínky vlasů na hlavě. Také špičky jeho tenkého knírku nad horním rtem by klidně mohly být ještě špičatější.

Studoval rysy ve své tváři, byl to takový zvyk, skoro až hraničící s posedlostí. Pokaždé, když stál sám proti svému odrazu v zrcadle, vzpomínal na to, jak vypadal jako dítě, jako dospívající chlapec a pokoušel se porozumět tomu, co by na sobě měl nějak změnit, protože žádná z dívek, do kterých se on zamiloval, s ním nechtěla nic mít. To nikdy nepochopil. Nebyl ošklivý, to rozhodně ne, a ani dřív tomu tak nebylo. Ostatní byli ošklivější, a přesto měli přítelkyně, dokonce i ten chlapík z vedlejšího domu se zaječím pyskem!

Dřív se kvůli tomu trápil. Dokud neobjevil svou větší a ještě více spalující vášeň. Od té doby to byl už jenom zvyk, že nad tím přemýšlel.

Mimoto právě teď nebylo problémem to, jak jeho obličej vypadal dřív, ale to, jak vypadal dnes. Když se mrkl do zrcadla, viděl před sebou blondátoho,

modrookého muže, árijce, přesně jak to stálo v učebnicích. Muži jako on se během těchto dní nenacházeli v bezpečí své domoviny, ale veleli tankovým divizím na východní frontě tam, kde končila série německých vítězství. Muži jako on stříleli, nebo byli zastřeleni a na nic z toho neměl Eugen Lettke ani nejmenší pomyšlení. Neměl ani špetku zájmu na tom získat pro německý národ životní prostor na východě. Když kvůli tomu jiní nasazovali svůj vlastní krk, ať to, co se jeho týče, klidně dělali, jen když ho nechali na pokoji.

Bohužel mu bylo jasné, že mu tento klid moc dlouho nevydrží.

Doteď ho od povolání zachránily dvě věci. Tou první byla skutečnost, že byl jediným synem válečné vdovy a jeho otec byl navíc vysoce vyznamenaný válečný hrdina, a zadruhé, když už to začínalo být vážné a hodně chlapcům s podobným životopisem byl odebrán status nepostradatelnosti, zachránilo ho nařízení, že každá tajná služba je automaticky považována za válečně důležitou.

Jenomže mezitím už nic z toho žádné bezpečí nepředstavovalo. Ne v dobách, kdy byli na frontu posíláni samotní zaměstnanci zbrojovky a na pracovních pozicích je vystřídaly ženy nebo váleční zajatci.

Věc se měla tak, že četl elektronickou poštu svého šéfa. To bylo samozřejmě přísně zakázáno, ale koneckonců, všichni přece pracovali na stejné věci, kolem které se to vše točilo, a to pátrat po tajemstvích, v nejlepším případě po takových, která byla přísně zakázaná, nebo snad ne? Každopádně se koukal tak dlouho nenápadně Adamkovi pod prsty, až zjistil jeho heslo, a od té doby sledoval jeho korespondenci. Proto věděl, že Himmler tu dneska nebyl kvůli tomu, aby se rozhlédl kolem, jestli mají dostatek pěkných kanceláří, ale aby rozhodl, jestli to, co zde dělají, je opravdu pro válku tak důležité. Pokud dojde říšský vůdce SS nakonec k závěru, že Říši by více prospělo úřad NSA zavřít a přiřadit jako pododdělení Hlavního úřadu pro bezpečnost říše, tak se to přesně tak i stane. Nakonec oni také takhle provozují rozvědku, ale spíš klasickým způsobem – ono by se organizačně bezpochyby nějaké patřičné místo našlo. Adamek tak věděl, že v tomto případě by zaměstnanců opět ubylo, především by se to týkalo počtu mužských spolupracovníků, protože každý bojeschopný muž byl v těchto těžkých časech potřebný na frontě v boji za konečné vítězství.

Člověk nemusel být žádná vědma, aby věděl, koho to postihne. Ale šéfa ne, ten byl na kolečkovém křesle. Juniara z telefonní služby, Rudiho Engelbrechta, s chromou nohou také ne. Co se týkalo hubeného samotáře Winfrieda Kirsta a Gustava Möllera s jeho silnými brýlemi, byly argumenty pro a proti. Jeden z nich tomu pravděpodobně unikne. Ale Dobrischowsky a on byli na ráně.

Pokud by se úřad NSA rozpustil, budou maširovat se zbraní v ruce proti Rusům, to bylo tak jisté, jako že se řekne „Hitler“ po slově „Heil“. A na rozdíl od ostatních vojáků na východní frontě oni by přesně věděli, v jak podělané pozici by se nacházeli.

Právě proto to muselo dneska klapnout. Právě proto se to muselo dneska provést tak, aby měl Himmler oči navrch hlavy.

Eugen Lettke si naposledy uhladil špičky knírku, potom zase zavřel kohoutek vody, který kvičel tak hlasitě a falešně, jak byl zvyklý.

A jak také chtěl, aby to zůstalo. Nechtěl jít do války ani nechtěl jít někoho zastřelit, to ale neznamenalo, že by nevěděl, jak bojovat!

Sál byl potměnělý. Projektor vrhal na zeď ostře ohraničený odraz toho, co ukazovala obrazovka Heleny Bodenkampové, větrák bzučel a od obloukové lampy se šířil její nezaměnitelný pach po spáleném prachu a horkém uhlí. Někteří z mužů proti tomu bojovali cigaretovým kouřem.

Avšak ne nikdo z lidí z SS. Ti se drželi v pozadí, nehybně jako sochy.

„Naše práce,“ začal August Adamek klidným, důrazným hlasem, „se odehrává ve dvou rovinách. První rovina je bezprostředně viditelná, co se její funkce týče. Máme přístup ke všem datům, která se v Říši objeví, a máme více možností, jak tento přístup využít. Můžeme přecíst každý text, který někdo napíše, stejně tak každý elektronický dopis, který je poslán napříč Říší nebo který někdo obdrží. Můžeme zjistit každý zůstatek na účtu, zaměřit každý telefon, můžeme zjistit, kdo sledoval jaké televizní vysílání nebo jaké poslouchal rádiové vysílání a vyvodit z toho naše závěry. Samozřejmě jsme schopni číst každou diskusi, která se nachází na německém fóru, stejně jako v uzavřeném okruhu účastníků, a touto cestou identifikovat osoby, které se někdy vyjádřily k vůdci, ke straně nebo k národnímu socialismu a které tímto na sebe přilákaly pozornost příslušných míst.“

Všichni přikývli. Také Himmler přikývl.

„Zde narážíme na dvě překážky,“ pokračoval Adamek. „Tou první je rozsah dat. My sice můžeme každý dokument přecíst, ale nemůžeme číst všechny dokumenty, to bychom nemohli ani tehdy, kdybychom měli tisíckrát víc zaměstnanců, než kolik jich máme.“

Dřív než Himmler mohl přijít na myšlenku, že by Adamek požadoval jednoduše víc spolupracovníků, což bylo přání, které bylo s ohledem na válečnou situaci jednoduše nesplnitelné, pokračoval: „Našimi zbraněmi proti této překážce jsou naše počítače. Necháváme je pátrat v datových souborech

po určitých zrádcovských heslech, zadáváme také vyhledávací funkce, které neustále vylepšujeme, abychom dodávali co nejrelevantnější výsledky.“

Himmler ještě jednou přikývl, vypadal ale už zase znuděně.

„Druhou překážkou je, že se mezitím rozkřiklo, že si lidé na německém fóru musejí dávat pozor, co píšou. To znamená, že nepřátele našeho lidu už nejde rozpoznat tak otevřeně, jako se to dalo poznat před několika lety, a už vůbec ne před převzetím moci. Z politického hlediska jsou na fóru příspěvky před rokem 1933 skutečně těmi nejpłodnějšími. Ale od té doby vyrostla nová generace a nabízí se otázka, jak je možné poznat černé ovce mezi mladými.“

„Ach,“ nechá se Himmler slyšet, „předpokládám, že teď bude ve hře černé fórum.“

„Přesně tak,“ přikývl Adamek a byl nebezpečně blízko toho, aby působil, jako by sám sebe považoval za učitele a říšského vůdce SS za chváleného žáka. „Zřídili jsme fórum, kterého se může člověk zúčastnit bez občanského čísla a bez hesla, takže na první pohled anonymně. Naplnili jsme ho nějakými nenávisťnými výroky proti Říši, pro které jsme si vzali vzor z pozastavených příspěvků na německém fóru, a pak jsme prostě jenom čekali.“

Kývl na Dobrichowského, který ho doplnil trochu až příliš horlivě. „Technicky vzato na světové síti neexistuje žádná opravdová anonymita. Víme o každém písmenku přesně v tom okamžiku, kdy se dostane do systému z jakéhokoli zadávacího přístroje. U zadávacího přístroje se může jednat o počítač, ten se dá identifikovat a zpravidla někomu patří. Pokud máme co dělat s veřejně přístupným počítačem ve škole, v knihovně, na poště nebo na nějakém podobném místě, potom je možné příspěvek přiřadit k určité osobě za pomoci určení místa telefonu. Pokud je zadávací přístroj telefon, je identifikace tak jako tak daná.“

„A na nás necháte, abychom si vymysleli patriční důvod, proč zatknout tu osobu, kterou jste nám nahlásili,“ postěžoval si Himmler.

Adamek sklonil hlavu. „Kdyby se objevila jenom fáma, že výroky na černém fóru nejsou doopravdy anonymní, ztratila by celá věc na účinnosti. A podruhé by se už nic takového nepovedlo dát dohromady.“

„Ano, ano, rozumím,“ řekl Himmler skoro až žoviálně. „To je, předpokládám, druhá rovina vaší práce, jak jste zmínil, že?“

Adamek se na něho podíval a potřásl s tichým úsměvem hlavou. „Ne,“ řekl klidně. „K tomu se teď dostanu.“

Popostrčil své kolečkové křeslo, popojel až přímo pod světlý čtverec na stěně a zastavil.

„Všechno, o čem jsme doted' mluvili, nebylo jádro pudla,“ vysvětlil. „Ta samotná moc spočívá v možnosti, že můžeme vzít jednotlivá zdánlivě neškodná data a za pomoci počítače je propojit takovou cestou, že povedou k nečekaným poznatkům. To je ta druhá rovina naší práce, a to taková, kterou ovládáme lépe než kdokoli jiný na světě. My jsme sehraná jednotka, co se tohoto typu vyhodnocování týče, ve které ruku v ruce spolupracují koncepty a intriky. Jedno z datových propojení, která jsme vytvořili, vám chceme dnes prezentovat.“

Himmler se na židli opřel a spojil ruce špičkami prstů k sobě. „Dobře,“ řekl. „Tak mi to ukažte.“

Adamek se nenechal ani v nejmenším rozhodit skepsí, která se v hlase říšského vůdce SS nedala přeslechnout. To nepřekvapilo nikoho, kdo ho znal. Nechat se rozhodit jednoduše nebylo v jeho povaze. Proto také koneckonců seděl v kolečkovém křesle. Byla to nehoda při lyžování. Každý ho varoval, že ta sjezdovka je nebezpečná, ale on se tím nenechal odradit.

„Za účinnost našeho systému vděčíme rozhodnutí našeho vůdce, které bylo z našeho pohledu geniální,“ začal Adamek. „Mluvím o rozhodnutí zrušit peněžní hotovost. Po stažení všech bankovek a mincí k 1. červenci 1933 se po celé Říši může platit pouze platební kartou, přesněji řečeno od rozšíření lidového telefonu v roce 1934 a s tím související větší pohodlností.“

„Tahle opatření měla v první řadě za cíl to, abychom se osvobodili z otroctví židovského velkokapitálu,“ opravil ho Himmler. „A abychom vedle toho zabránili a zamezili obchodování na černém trhu, korupci a úplně obecně odebrali zločincům základnu, jak jen to bude možné.“

Adamek zdvořile přikývl. „To byly bezpochyby motivy vůdce, ale o ty mi nejde, jde ale spíše o efekt, který jeho rozhodnutí má. Dopad tedy spočívá v tom, že díky němu můžeme přesně říct, co každý člověk, který žije na území Německé říše, v uplynulých devíti letech koupil a také kdy to koupil, kde to koupil a kolik za to zaplatil. Potud se mnou souhlasíte?“

Na jedno jeho nepostřehnutelné mrknutí vyvolala Helena Bodenkampová připravenou tabulku, která se tak objevila na zdi. Bylo zde několik sloupečků, každý obsahoval spoustu dlouhých čísel, následovaných datem, hodinou, udáním množství a částkou v říšských markách.

„V praxi se zde jedná o enormně velkou, ale velmi jednoduchou tabulku. Tady z toho vidíme výňatek a sice všechny nákupy, které jsem udělal já. Číslo v prvním sloupečku, které, jak vidíte, je všude stejné, je mé občanské číslo. Druhý sloupec obsahuje občanské číslo osoby nebo číslo firmy, ke které

peníze putovaly. Třetí sloupec obsahuje v případě jednoduchého nákupu číslo zboží, které musí být v Německu přiděleno každému produktu, se kterým se obchoduje, nebo číslo smlouvy v případě, že se jedná o platbu v rámci smlouvy, to vidíte například ve druhém řádku, to je platba za měsíční nájem v mém bytě, anebo se také jedná o číslo akce, pokud jde o nějakou podporu. V sedmém řádku zde stojí číslo 101, které se používá pro peněžní dary mezi příbuznými. Zde jsem daroval svému synovci Hermannovi k narozeninám dvacet marek. Poslední sloupeček před částkou obsahuje eventuální množství.“

Znovu mrknutí na programátorku. Tabulka se zmenšila a odzdola nahoru se vyplnila.

„Teď jsme vložili další filtr na tuto listinu, a sice ten, který na základě čísla zboží ukáže pouze mé nákupy potravin,“ vysvětlil Adamek.

Himmler pokřčil skepticky čelo. „Jak se to pozná?“ Chtěl vědět. „Které zboží jsou potraviny? Ta čísla vypadají naprosto odlišně, na rozdíl od těch čísel zboží na začátku.“

„To na čísle zboží nevidíme, čísla jsou udělována průběžně,“ odvětil Adamek. „Ale při vkládání každého zboží jsou uloženy všechny potřebné údaje, a sice v jiné tabulce. Slečno Bodenkampová, ukažte prosím vložení do tabulky se zbožím k jednomu z řádků, řekněme k tomu prvnímu.“

Obraz zmizel, udělal místo pro přehled. Bylo tak vidět číslo zboží a pod tím stálo: *Brambory Gloria*

Kategorie: *potraviny*

Přídělové: *ne*

Odkaz na materiální tabulku: *1004007*

„Zde jsme ukázali kategorii. Jedná se o potraviny, takže musíme jít do tabulky potravin, pokud chceme zjistit další vlastnosti tohoto zboží. Slečno Bodenkampová?“

Zadala pár příkazů a potom se objevil nový přehled:

Číslo materiálu: *1004007*

Popis: *brambory obecné*

Výživová hodnota: *77 kalorií*

Jednotka: *100 g*

A tak dále, výčet vlastností od vitaminů a podobně byl delší než obrazovka.

„Takže vidíme, že brambory, které jsem koupil v sobotu před dvěma týdny, mají výživovou hodnotu 77 kalorií na 100 g. Koupil jsem dvě kila...“

„Smím se zeptat, jak to děláte?“ přerušil ho Himmler. „V kolečkovém křesle?“

Adamek sklonil hlavu. „No, samozřejmě nenakupuji sám. Mám jednoho mladého pomocníka, který to pro mě vyřizuje. Já mu dám seznam a platební kartu a přenechám mu to ostatní.“

Himmler rychle přikývl. –Rozumím. Pokračujte.“

Adamek se se svým kolečkovým křeslem otočil a pozoroval promítaný obraz, než znovu našel nit. –Jak jsem řekl, koupil jsem dva kilogramy brambor, takže jsem získal výživovou hodnotu 1 540 kalorií. Tento přepoččet nákupu potravin na výživové množství můžeme provést automaticky za pomoci programu.“

Opětovné kývnutí směrem na programátorku a opět se změnil obraz. Tabulka s nákupy potravin se objevila nanovo, tentokrát s občanským číslem, datem a počtem kalorií.

„A toto celé,“ pokračoval Adamek, „můžeme samozřejmě i jednoduše sečíst za měsíc. Slečno Bodenkampová, jestli smím poprosit?“

Objevil se nový list.

Nadpis zněl:

August Adamek, narozen 5. 5. 1889, bytem Výmar, Junkerstrasse 2

Pod tím bylo rozepsáno:

Září 1942 – 73 500 kalorií

Srpen 1942 – 72 100 kalorií

Červenec 1942 – 68 400 kalorií

Červen 1942 – 78 300 kalorií

„To jsou výživové hodnoty potravin, které jsem v minulých měsících koupil a následně také spotřeboval,“ vysvětlil Adamek. „Vychází to zhruba na dva a půl tisíce kalorií denně.“ Popojel kousek stranou. „Nyní k tomu přidáme ještě poslední krok, aby bylo vyhodnocení obecně ještě smysluplnější, a sice, že tuto tabulku propojíme s daty civilního úřadu. Touto cestou získáme počet kalorií na domácnost. Vydělíme toto číslo počtem členů domácnosti. Otec, matka, děti, prarodiče a tak dále. Konečně se dostaneme k seznamu, který udává každou domácnost a kolik kalorií v průměru člen této domácnosti spotřebuje.“

Oči říšského vůdce SS působily nepřírozeně veliké za jeho kulatými brýlemi. Přikývl sice velmi, velmi pomalu, ale přikývl. Vypadal, že rozumí, kam to všechno směřuje.

„V případě mojí osoby zůstávají výsledky stále stejné, protože žiju sám,“ pokračoval Adamek. „V ostatních případech bude výsledek nižší než dva a půl tisíce kalorií, například pokud do domácnosti patří mimina nebo malé děti, které jedí samozřejmě méně než dospělý člověk. Ale pokud průměr leží

podstatně výš...“ Zastavil se, podíval se kolem dokola a potom opět fixoval očima říšského vůdce SS. „Musíme samozřejmě započítat určité kolísání. Muži, kteří provozují těžkou manuální práci, mají větší výdej energie. Ale když průměrná spotřeba kalorií v domácnosti překročí určitou horní hranici, a to v těchto dnech, kdy některé potraviny jsou na přídel, takové výkyvy mohou být upozorněním, že v té dané domácnosti žije více lidí, než je nahlášeno. Například,“ dodal k tomu, „lidé, kteří se skrývají před zákonem.“

Himmler složil ruce a rozvážlivě si je třel o sebe. „To zní dobře,“ řekl uznale. „To zní velmi dobře.“ Přimhouřil podezřívavě oči. „Ale rád bych viděl, jak to funguje v praxi.“

Adamek se zasmál. Stejně tak se zasmáli i jeho kolegové. Na toto byli samozřejmě připraveni. „Není nic jednoduššího než toto,“ mínil Adamek. „Řekněte jméno města a my vám ukážeme seznam podezřelých domácností. Teď. Tady. Před vašimi očima.“

„Jakékoliv město?“ zeptal se říšský vůdce SS.

„Jakékoliv město,“ potvrdil Adamek.

Himmler se krátce zamyslel. Potom řekl: „Amsterdam.“

Úsměvy na tvářích mužů okamžitě zmizely.

„Amsterdam?“ ujistil se Adamek.

„Je to problém?“ zeptal se Himmler.

Helena seděla před svou klávesnicí jako ochromená. Nic z tohohle všeho nevěděla. Napsala ty programy podle zadání, která dostala od pana Adamka, od pana Lettkeho a od pana Dobrischowského, stejně tak jako předtím. A stejně tak jako jindy se neptala, k čemu mají tato vyhodnocení sloužit, protože takové otázky programátorce nepříslušely.

Samozřejmě že o tom přemýšlela. Ale nakonec se jednalo o potraviny, o počty kalorií, co jiného se měl člověk domnívat, než že se jedná o zjištění situace ve stravování obyvatel? Prostě prozkoumat situaci v zásobování a zjistit, kde mají lidé dostatek jídla a kde ne.

Ale teď tohle... Její ruce jako by vážily tunu. V břiše se jí něco zrádně zachvělo. Měla pocit, že by měla vyběhnout ven a schovat se na toaletách, ale lidé by jí za to potom utrhli hlavu, kdyby se toho odvážila.

Možná to dokáže, aniž by se pozvracela.

Diskusi, která se mezi muži rozpoutala, vnímala pouze na půl ucha. Platí se už vůbec v Amsterdamu bezhotovostně? Ano, zněla odpověď, více či méně od té doby, kdy se obsadilo Nizozemsko. Zrušily se guldeny, všechny

hotovostní peníze byly staženy z oběhu a byly zavedeny bezhotovostní říšské marky, stejně jako v Německu. A jsou všechny potřebné tabulky k dispozici?

„Slečno Bodenkampová?“ zazněl Adamkův hlas. „Heleno?“

„Ano?“ Vylekala se.

„Máme, co se Amsterdamu týče, všechny potřebné tabulky?“

„Ano.“ Údaje zde byly vypsány před ní na obrazovce. Její ruce to musely provést, aniž by to ona postřehla.

„Tak začněte s vyhodnocováním, prosím.“

„Ano,“ slyšela se říct Helena Bodenkampová poslušně, jak se patřilo na německou ženu, a poté přihlížela, jak její ruce zadávaly potřebné příkazy.

A nakonec stiskly klávesnici *provést*.

Proč musela myslet zrovna na Ruth, na svou přítelkyni z dětských let? Ruth Melzerová, která si jednoho dne musela sednout ve třídě až úplně dozadu a nesměla zdravit německým pozdravem, se kterým jinak všichni ostatní učitelé začínali svou hodinu.

Během toho, co vyhodnocování běželo a čísla procent narůstala, měla pocit, jako by slyšela rachocení a klepání zásobníků dole v hale a hučení počítačových větráků, protože počítačové jednotky běžely na nejvyšší otáčky. Zatímco to všechno strašidelně a děsivě nezadržitelně pracovalo, vysvětloval Himmler, proč právě Amsterdam.

„Když armáda wehrmachtu zabrala Nizozemsko a podívali jsme se na dokumenty, konstatovali jsme, že městská správa Amsterdamu si už dlouho vedla seznam, k jakým náboženstvím se hlásili místní obyvatelé. To všechno bylo z daňových důvodů, ale pro nás to byl dar prozřetelnosti. Ne jako ve staré Říši, kde úřad pro rasovou příslušnost musel provádět nákladné genealogické průzkumy, aby se zjistilo, kdo je Žid. V Amsterdamu jsme měli najednou kompletně celý seznam v ruce. Což tedy potřebná opatření samozřejmě enormně ulehčilo.“

„Ano, to byl opravdový případ štěstěny,“ souhlasil s ním Adamek.

„Začátkem léta jsme začali s deportacemi,“ pokračoval Himmler, „ale protože jsme měli tento seznam, věděli jsme, že jsme neodhalili všechny Židy. U některých to znamenalo, že odešli do zahraničí, ale po srovnání se záznamy s úřady na hranicích jsme se ujistili, že to nemusí souhlasit se skutečností. To znamená, že pokud právě neplavali přes Severní moře, tak jsou ještě tam, ztraceni někde ve městě, a doufají, že my jednoho dne zase zmizíme.“ Sevřel ruku v pěst, v gestu náhle vzplanoucího vzteku. „Ale my už nikdy nezmizíme. Přišli jsme, abychom zůstali tisíc let.“

Po tomto výbuchu říšského vůdce SS následovalo bezdeché ticho. Nikdo se nepohnul, nikdo neřekl ani slovo. Všichni zírali na číslo procent na stěně, které se pomalu blížilo ke 100.

Potom zmizelo a objevil se seznam.

První dva řádky zněly:

Gies – 6 710 kalorií na den na osobu

ban Wijk – 5 870 kalorií na den na osobu

„Trefa,“ řekl Lettke do ticha.

Himmler se postavil. „Co to znamená?“

„Tito lidé nakupují třikrát více potravin, než kolik mohou sami zkonsumovat,“ vysvětlil Adamek. „Slečno Bodenkampová, prosím o záznamy z tabulky domácností.“

Helena měla pocit, jako by na ní ležela ohromná, neviditelná tíha, tak těžká, že sotva mohla dýchat. Přesto ale její ruce, ty zrádkyně, pracovaly dál, zadávaly potřebné příkazy s o nic menší hbitostí a zobrazení na stěně se rozšířilo o informace o osobách, které se skrývaly pod těmito příjmeními.

První řádek obsahoval bezdětný manželský pár, Jana Giese a Miep Gies-Santrouschitzovou. Data narození, místa narození, manželka pocházela z Rakouska, bydliště, pracovní pozice.

Na druhém řádku se schovával rovněž manželský pár, Cor van Wijk a Elisabeth van Wijk-Voskuijlová. Také bez dětí.

„Čtyři osoby, které denně zkonsumují v průměru přes 25 000 kalorií,“ shrnul Adamek, jehož schopnost počítat z hlavy byla legendární. „To odpovídá výživové spotřebě deseti lidí nebo i více.“

„Obě ženy pracují ve stejné firmě,“ konstatoval Dobrischowsky.

„Co je to za firmu?“ zeptal se Adamek, který mířil svůj dotaz na Helenu.

Její prsty se znovu roztancovaly. Firma se jmenovala OPEKTA, měla sídlo v Prinsengracht 263, provozovala obchod s kořením a patřila nějakému Johannesu Kleimanovi a nějakému Victoru Kuglerovi.

„Majitele změnila teprve v prosinci jednačtyřicátého, takže po obsazení,“ podotkl Lettke. „To můžeme považovat za krycí obchod. Kdo byl majitelem předtím?“

Heleniny ruce vyvolaly patřičná data.

„Otto Frank.“ Dobrischowsky potřásl hlavou. „Je to holandské jméno?“

Dál, dál, dál. Její ruce tancovaly po klávesnici, vytahovaly ze zásobníků pořád další data. Otto Frank, prozradily, nebyl ve skutečnosti žádný Holanďan, ale německý Žid, který v únoru roku 1934 vycestoval do Nizozemska.

„Typický Žid,“ poznamenal Himmler. „Přijde si jako nikdo do cizí země a o pár let později je bohatý a nechá místní pro sebe pracovat.“

Otto Frank, prozradila další data, žil se svou rodinou v Merwedeplein 37, byl zde ale naposledy viděn 5. července 1942. V hlášení deportačního komanda byla poznámka, že jeho rodina podle řeči utekla do Švýcarska.

„Nebo také ne,“ mínil Himmler a vytáhl svůj telefon z tašky.

Helena sebou mimoděk trhla, když uviděla ten pohyb. Bylo to něco neslýchaného, bylo to přece nejpřísněji zakázáno, nosit přenosné telefony do těchto místností úřadu.

Ale samozřejmě by nikoho ani nenapadlo upozornit říšského vůdce SS, aby při vstupu do budovy odevzdal svůj telefon, tak jako to byla pro všechny ostatní povinnost.

„Schulz?“ zvolal Himmler skřípavě. „Právě jsme dostali upozornění na schované Židy v Amsterdamu. Pošlete pátrací komando do ulice Prinsengracht 263 a nechte nemovitost prohledat odshora až dolů. Ano, 263. Kromě toho pošlete pátrací komanda na následující adresy, pište si.“ Přečetl muži v Amsterdamu adresy manželů Giesových a van Wijkových, stejně tak adresy Johannese Kleimana a Victora Kuglera. „Proveďte to okamžitě, tak rychle, jak to jen bude možné. A podejte mi bezodkladně zprávu.“

Odložil telefon od ucha a řekl: „Teď musíme čekat.“

Jeho telefon, jak si Helena všimla, se blýskal zlatem a dal se zaklapnout, takže to stoprocentně nebyl žádný lidový telefon. Pravděpodobně se jednalo o nějaký luxusní model, který krátce před vypuknutím války přinesl na trh Siemens.

A tak čekali. Seděli tu, zírali do prázdna a nechali čas plynout. Kirst si zapálil svoji neodmyslitelnou cigaretu Overstolz. Adamek se kousal do kloubu svého pravého palce. Lettke točil svým hloupým knírkem pod nosem. Himmler se stáhl se svými pobočníky dál do sálu a udílel potichu pár příkazů, a když jako stroj působící muž SS vyklouzl ze sálu, vrátil se ke své židli a hlučně na ni opět dosedl.

Konečně, Heleně to připadalo jako dlouhých sto let, zazvonil telefon říšského vůdce SS znovu. „Ano?“ vyštěkl netrpělivě a poslouchal. Potom řekl: „Špatné oznámení na adrese van Wijkových.“

„Jak vysvětlují svoje nákupy potravin?“ zeptal se Adamek. Himmler ho hrozivě pozoroval. „Nedával jste pozor? O tom jsem svým lidem nic neříkal, takže proč by se jich na to měli ptát?“

„Máte samozřejmě pravdu,“ přitakal okamžitě Adamek. „Prosím za prominutí, říšský vůdče.“

„Pokud tady toto bude fungovat,“ řekl Himmler, „budu řídit jako satan a ukážu jim, jak se správně tihle Židé hledají.“

Adamek přikývl. „To by bylo bezpochyby záhodno.“

Himmler se zuřivě podíval do prázdna. „Že je to vůbec možné, že někdo v obsazené oblasti může nakoupit tolik potravin. Možná bychom měli dát na přiděl všechno. Pak by nikdo nemohl tajně krmit nějaké Židy, aniž by sám vyhladoval...“

Jeho telefon zazvonil znovu. Tentokrát šlo o hledání v domě Kuglersových, které také nic nepřineslo.

Tak to šlo dál, jedna adresa po druhé. Úplně naposledy se nahlásilo pátrací komando z ulice Prinsengracht.

„Prohledali budovu odshora až dolů,“ referoval Himmler a přitiskl telefon na hrud’.

„A?“ zeptal se Adamek.

„Nic,“ řekl říšský vůdce SS zuřivě. „Nenašli nic. Ani to nejmenší.“

Helena viděla, jak se všem mužům rozšířily oči hrůzou. Samozřejmě si nikdo nevšiml, že naproti tomu si ona ulehčeně oddechla.

„Moment,“ řekl Lettke do vyděšeného ticha. Překvapil sám sebe, jak jistě a rozhodně jeho hlas zněl. „Moment, prosím.“

Potom se obrátil na programátorku a řekl: „Vycházím z toho, že máme data z pozemkové knihy z Amsterdamu?“

Dívka přikývla. „Ano. Samozřejmě.“

„Ukažte nám půdorys budovy.“

Viděl Adamka uznale přikývnout, slyšel, jak řekl: „Dobrý nápad.“ Viděl jak si Dobrischowsky zatahal za svůj límec u košile, viděl jak Kirst tahal nervózně další cigaretu ze své stříbrné etuje, viděl jak Möller sklonil hlavu.

A uviděl Himmlerův pohled, studený jako led. Když to teď půjde do háje, tak už ho nic nezachrání.

Na promítací stěně se objevil půdorys budovy. Byla to vícepodlažní budova, typická pro město jako Amsterdam, budova působila jako velmi úzká, ale přitom protáhla dozadu, jako by to bylo kvůli zdanění podle šířky fasády.

„Mohu mluvit přímo s velitelem zásahu?“ zeptal se Lettke, sám udivený nad svou opovázlivostí.

Himmler držel svůj telefon nerozhodně v ruce, nezdál se tomu být zrovna nějak nakloněn.

„Mohl bych to připojit na reproduktory,“ nabídl se Dobrischowsky. „Potom můžeme poslouchat všichni. Je to jen jeden úkon.“

„Tak dobře,“ řekl Himmler.

Dobrischowsky vytáhl masivní kabel a zapojil ho do zesilovače. Zatímco se stará krabice praskavě uváděla do chodu, zapojil opačný konec do telefonu říšského vůdce SS. „Slyšíte mě, veliteli?“ zavolal potom.

„Jasně a zřetelně,“ ozvalo se z obložení skrytého reproduktoru.

„Zde je Eugen Lettke,“ zvolal Lettke. „Veliteli, popište mi prosím prostory, které jste prohledali v ulici Prinsengracht 263.“

Muž na druhém konci spojení si odkašlal a potom popsal stavbu domu v přesném pořadí, v jakém ho prohledali. Vše, co řekl o přízemí, souhlasilo se základním půdorysem.

Teď bylo Lettkemu také horko a jen s vypětím sil potlačil impuls také si popotáhnout límec svojí košile.

„Po schodech jsme se dostali do prvního patra,“ pokračoval ostrý mužský hlas. „Po pravé ruce jsou dveře, které vedou do zásobovací místnosti na straně ulice, šikmo přede mnou jsou strmé schody, skoro jako žebřík, nahoru do druhého patra, přímo do užší chodby. Vpravo jsou další dveře do další zásobovací místnosti, na konci chodby jsou dveře, za kterými je malá místnost, dále jsou po pravé straně dvě okna vedoucí do dvora a očividně to slouží jako knihovna. Otočím se a do druhého patra...“

„Stát!“ Lettke slyšel, jak jeho srdce zběsile bušilo. „Jděte ještě jednou zpátky do té malé místnosti. Co *přesně* tam vidíte?“

„Obrovský knižní regál. A tak různě. Takový typ běžné odkládací místnosti.“

„Žádné další dveře, které by vedly dál dozadu?“

„Ne.“

Viděli to všichni. Půdorys prvního patra ukazoval za malou místností další prostory.

Ono to fungovalo. Neuvěřitelné. Rozjařenost, která Lettkem najednou proudila, mu skoro vzala dech.

„Veliteli,“ zvolal, „popište mi, kde přesně stojí regál s knihami.“

„U zdi naproti dveřím.“

„Zkontrolujte, jestli nezakrývají nějaký vchod.“

„To už jsme udělali. Je pevně přišroubován ke zdi.“

„Vycházejte z toho, že se jedná o zastírací manévř a přezkontrolujte to ještě jednou.“

„Hmm,“ řekl příslušník SS. „No dobrá.“ Bylo slyšet v pozadí, jak volá několik jmen a uděluje rozkazy, potom bylo ticho až na některé neidentifikovatelné, hodně vzdálené zvuky.

Nakonec se v telefonu ozvalo plno hluku.

„Měli jste pravdu,“ řekl příslušník SS se slyšitelným ohromením. „Regál jde odsunout a zablokování vstupu je poměrně dobře ukryto. A za ním je opravdu možné projít dál.“

V pozadí byl slyšet křik.

„Vzadu se zdržuje více osob,“ podával zprávu příslušník SS.

„Všechny zatknout,“ rozkázal Himmler skřípavým hlasem. „Zjistit osobní data.“

„Rozkaz, říšský vůdče.“

Chvilí bylo slyšet jen direktivní křik a vzlykání žen a pláč dětí, všechno vzdáleně, dalo se to skoro jenom tušit. Následně se znovu ozval velitel zásahu. „Našli jsme v zakázaných prostorách celkem osm osob, všechno Židy. Podle předběžných poznatků se jedná o Ottu Franka, jeho ženu Edithu Frankovou a jejich dvě děti Margot a Annu Frankovou, dále o Hermana van Pelse a jeho manželku Auguste van Pelsovou a jejich syna Petra van Pelse, stejně tak Fritze Pfeffera.“

Osm Židů. Lettke ukázal vítězoslavný úsměv. Tímto se jim podařilo předložit důkaz o potřebnosti úřadu NSA. A on k tomu podstatně přispěl! Pokud tohle neprodlouží jeho statut nepostradatelnosti, tak už nic.

„U jedné z těch dívek,“ pokračoval příslušník SS, „jsme zajistili deník. Máme ho pro případné vyhodnocení poslat dál?“

Himmler udělal protivný obličej. „Ne. Zničte ho. Ne že se nějakou cestou dostane do rukou našich nepřátel a bude to použité proti nám jako propaganda.“

„Rozkaz, říšský vůdče.“ Bylo slyšet, jak volá dozadu: „Schulze? Spalte ho. Ano, okamžitě.“

„Zadržení Židé budou neodkladně posláni do Osvětimi,“ nařídil Himmler. „A všechny, kteří se podíleli na komplotu a schovávali je, zatknout.“

„Rozkaz, říšský vůdče.“

Himmler dal Dobrischowskému pokyn, co se kabelu týkalo. „To už stačí. Všechno ostatní už poběží samo, i bez nás.“

Zatímco Dobrischowsky jeho telefon znovu odpojil, chodil Himmler neklidně sem a tam, očividně ještě pod vlivem dojmů z toho, co tu všichni právě zažili. Nikdo neřekl ani slovo. Bezpochyby nebylo moudré rušit myšlenkové pochody říšského vůdce SS.

„Že naše vlast,“ začal nakonec Himmler, „tu nešťastnou válku v roce 1914–1918 na konci tak potupně prohrála, nebylo, jak už dnes víte, protože by selhali němečtí vojáci, ne, protože oni neselhali. Ne, válka skončila prohrou, protože armádě vpadly do zad zrádcovské elementy ve vlasti, vyprovokované a vedené světovým židovstvím. Německý lid by byl ve své podstatě neporazitelný, kdyby neudělal tu chybu, že příliš dlouho mezi sebou trpěl záškodníky, kteří z něj úskočně všechnu sílu a morálku vysáli. To Židé. Židé přesně vědí, že mezi nimi a árijským lidem panuje přirozené nepřátelství, které jednou musí bezodkladně skončit bojem. Bojem, kde jenom jeden z národů může přežít. Tento boj, drazí pánové, se právě teď odehrává. Právě v tento moment! A árijec ho nesmí prohrát, protože to by bylo srovnatelné se zkázou celého lidstva, jehož nositelem je.“

Zůstal stát před stolem, na kterém ležel jeho telefon, a znovu ho vzal. „Jsme na východě v nebezpečné situaci, to víte. Náš osud balancuje na pokraji propasti. Přesto by byla chyba věřit, že se to rozhodne počtem tankových jednotek, které nám jsou k dispozici. To je jen vnější strana našeho boje. Tato válka má ale také vnitřní frontu, která je nesmírně důležitá, stejně tak rozhodující jako východní fronta, a tato fronta znamená naše osvobození od Židů. Musí se nám podařit německý lid úplně a bezezbytku osvobodit od Židů a jejich škodlivého, rozkladného vlivu pijícího krev. Jenom když se toto podaří, tak dosáhneme konečného vítězství.“

Zastrčil si telefon a pohlédl na jejich řady. „Přiznávám, že jsem měl výhrady, když jsem přišel,“ řekl. „Očekával jsem, že naleznu nepotřebný pozůstatek té bídne republiky, která přispěla ke konečnému zániku německého lidu, kdyby vůdce v rozhodujícím momentu nepřišel s plánem. Přesto, pánové, se vám podařilo mě přesvědčit. Vidím, že také vy zde bojujete na frontě, která se svým významem vyrovná té v poli. Ano, zdá se mi, že krutost a ostrost dat ještě mnohem dál převyšuje ocel. To, co jsem dnes tady u vás viděl, mi dává jistotu, že od nynějška si před námi nemůže být nikdo jist, nikdo a nikde. Moji pánové, přispíváte k tomu, že vybudujeme říši, ve které oslabující, škodlivé myšlenky jednoduše už nebudou existovat. Naše moc bude absolutní v jejím dosud nepoznaném významu.“

Ostatní působili velmi ohromeně. Lettke naproti tomu pozoroval Himmlera a ptal se sám sebe, stejně tak, jako se ptal už v minulosti, když uviděl poprvé tenhle obličej v televizi, a sice kde vlastně vzal tento obrýlený trpaslík tu opovázlivost mluvit za árijský lid. Kdo ve vedení, pravděpodobně kromě Heydricha, šéfa hlavního úřadu říšské bezpečnosti, byl árijec? Ani sám Hitler.

V podstatě to bylo všechno strašně směšné.

Ale jednou už byli u moci a člověk musel vědět, jak se s tím vypořádat.

Vlastně bylo pozoruhodné, že se tak chytrá hlava jako Adamek na to všechno ani jednou nezeptal. Místo toho tady seděl ve svém rezavém kolečkovém křesle a sliboval říšskému vůdci SS, že *bezodkladně* sestaví dokumentaci o všech dalších podezřelých osobách v Amsterdamu a nechá mu ji poslat elektronickou poštou. „Nebo vytištěnou,“ dodal k tomu. „Jak si budete přát.“

Himmler přikývl. „Domluvte to s deportačním komandem,“ poznamenal. „Mnohem důležitější je, že budete bez okolků pokračovat a provádět stejná vyhledávání ve všech německých městech. Právě teď, kdy je osud německého lidu na vážkách, to má rozhodující vliv, abychom se naprosto osvobodili od židovského jedu rozkládajícího náš lid.“

„Samozřejmě, říšský vůdče,“ řekl Adamek.

Lettke klesl na židli, najednou naplněn bezedným vyčerpáním. Unikl. Přece jen vyvázl.

Doprovodili říšského vůdce SS s jeho doprovodem zase k autům, všichni až na Adamka, a přihlíželi černým vozům, jak se znovu pomalu rozjížděly. Sotva zmizely, dostavilo se uvolnění, které je naplnilo úsměvy a navzájem se poklepávali po ramenou. Dokázali to, dokázali, dokázali! Jejich plán fungoval. Úřad NSA zůstane tak, jak byl!

Také Helena dostala pochvalu. Jak dobře vše provedla, a to tak rychle, promptně a bez jedné jediné chybičky! Dokonce Völkersová zápasila s něčím jako se slovem uznání, ale přesto i tohle Helena sotva slyšela. Jen přikývla, cítila, jak její obličej vyprodukoval úsměv, který všichni očekávali, že ho uvidí, který přijímal pochvalu, jak se patřilo, ale neměli na tom podíl všichni?

Tohle všechno dělala naprosto automaticky, nemusela nad tím přemýšlet, její dobré vychování ji vedlo k tomu, co má říct a co dělat. Jinak by to ani nešlo, ne kdyby nad tím musela přemýšlet. Musela naopak myslet na to, že zrovna přispěla k tomu, že muže, kterého milovala víc než cokoli na světě, odsoudila k jisté smrti.

2

Jak stará byla Helena, když uviděla poprvé počítač? Osm let? Devět? To už přesně nevěděla, jen že to bylo u strýčka Siegmunda. Samozřejmě že u strýčka Siegmunda. Na to nikdy nezapomene.

Navštívili ho, když se zase jednou vrátil z jedné ze svých cest. Byla to Jižní Amerika. Ukázal jim dechberoucí obrázky z pohoří And, lam s vlněným roumem, které zvědavě vzhlížely do kamery, a Peruánců s komickými klobouky v barevných krojích. Byl v džungli a v jednom prastarém, opuštěném městě nahoře v horách, které bylo postaveno před neskutečně dlouhým časem, ale nikdo nevěděl, kdo ho postavil a ani jak. Jak dokázali vynést do takové výšky tak těžké kameny? A nakonec byl v Riu de Janeiro. To jméno Helenu fascinovalo, to měkké „ž“, kterým začínalo poslední slovo, znělo pohádkově mnohoslibně. Vyfotografoval také krásné ženy v plavkách na pláži se sametově hnědou kůží, dlouhými černými vlnitými vlasy a tmavýma očima s dlouhými řasami, které se smály do kamery. Takovýchto obrázků ukázal poměrně hodně, až matka rozhněvaně namítla, že už to stačí.

Také o této cestě byla jako vždy napsaná reportáž. Vyprávěl, kde všude se ta reportáž objeví, ale jména časopisů Heleně nic neříkala.

Milovala návštěvy strýčka Siegmunda. Ráda byla v jeho zatuchlém, malém domě, který byl tajemně temný a pochmurný a páchl tabákem a vůněmi Orientu. Na všech zdech visely předměty vyvolávající vzpomínky na vzdálený svět, který strýc beze strachu procestoval, vyřezávané masky z černého dřeva, které ukazovaly strašidelné obličejy pocházející z Afriky, hrůzu nahánějící dlouhé nože a oštěpy, které si strýc Siegmund přivezl ze vzdálených ostrovů, krásně malované porcelánové nádoby z Japonska, velkolepé červeno-zlaté vějíře z rýžové slámy z Číny nebo zvířecí kůže, ze kterých vycházely neznámé pachy, pachy krve, smrti a nebezpečí. Celý dům nepřipomínal muzeum, bylo to něco víc, jako by člověk během procházení místnostmi procházel těmi vzpomínkami, stejně jako strýc Siegmund procestoval své cesty.

Její bratr Armin s ní nechodil. Neměl náladu poslouchat, co *ostatní* lidé zažili na svých cestách, říkal, že by raději sám vyjel do světa. Tak jako tak, Armin nemohl strýce vůbec vystát a Helena nevěděla proč.

Jednoho dne strýc Siegmund, poté co jim po kávě a oříškové buchtě ukázal fotografie ze své cesty a vyprávěl jim o svém dobrodružství v daleké Jižní Americe, dodal: „Kromě toho je tu ještě něco, co vám chci ukázat. Bude to zajímavat především tebe, Johanne.“

„Mě?“ podivil se Helenin otec. „Jak to?“

Na to zahákl strýček Siegmund palce do malých kapsiček své vesty a hlučně se zasmál, jak bylo jeho stylem. „Část svých honorářů jsem investoval do budoucnosti. Pojdte a podívejte se!“

Takže se všichni postavili a následovali ho do pracovny, do jeho svatyně, do místnosti s arkýřem v prvním patře, odkud bylo vidět celé město. Otec zůstal stát ve dveřích a zvolal: „Počítač! Ty sis koupil počítač!“

„Přesně tak,“ řekl strýc Siegmund. „Ten starý psací stroj už konečně dosloužil. Na tomhle přístroji můžu psát své texty a podle potřeby je přepracovávat a přepisovat, protože hodně novin a časopisů má také už dlouho počítače a visí na světové síti, takže jim text jednoduše pošlu elektronickou poštou.“

Ten „přístroj“, o kterém byla řeč, byl mohutný kus nábytku z dubového dřeva, který stál u zdi a vypadal jako sekretář, ale žádný elegantní úzký sekretář jako ten, na kterém Helenina matka vyřizovala korespondenci, ale masivní, hranatý kus, který vypadal, jako by vážil tunu. Strýc Siegmund otevřel dvě dřevěná křídla dveří, za kterými se objevila obrazovka, a potom zasunul část stolní desky. Pod ní byla klávesnice, která vypadala skoro jako psací stroj jejího otce, na kterém si Helena čas od času mohla hrát. Jak strýc přehodil skrytý vypínač, začala podélná větrací štěrbina vzadu na straně přístroje hlasitě cvrkat a bzučet. Helena si tu věc pozorně prohlédla a objevila na straně dvě poličky ozdobené řezbou. V jedné ležel štos bílých papírů, v další byl jediný list s několika řádky textu.

„Tiskové zařízení,“ vysvětlil strýček Siegmund, obraceje se na Helenina otce. „V současné době bych se rozhodl pro model s odděleným tiskovým přístrojem, kdybych to ještě jednou mohl udělat. Sice by zde potom ležel kabel a byla by potřeba zásuvka navíc, ale s tou tiskárnou věčně něco je, a to potom musím vždycky celou tu věc odsunout, abych se vůbec dostal ke klapce vzadu.“

„Typičtí chlapi,“ řekla matka. „Musí mít vždycky ty nejnovější hračky.“

„Naopak, milá sestro,“ odpověděl strýc Siegmund s rozverným smíchem. „To není žádná hračka, to je budoucnost. Za pár let budou počítače úplně všude, všude v moderním světě.“

„Nevím, k čemu by normální člověk mohl takový přístroj potřebovat.“

„Například učit se znalosti cizích řečí a prohlubovat si je. Kromě toho skoro v každé západní zemi existuje takzvané *fórum*, ve kterém může člověk přes počítač s jinými lidmi diskutovat o všech možných tématech. Touto cestou přijde člověk do kontaktu s lidmi po celém světě. Vzhledem k tomu, co máme za sebou, může to být jediné dobře. Jenom porozumění mezi národy, v tolika rovinách, jak jen to je možné, nám může zajistit mír a zabránit, aby znovu nedošlo k takové strašlivé válce.“

Matka se dívala nesouhlasně, když otec poklekl na kolena a skrze klapku na straně přístroje si prohlížel jeho vnitřek. „Pěkné, ale moc nevěřím, že se tyhle přístroje mohou prosadit.“

„Ó, já ano,“ odporoval strýc Siegmund. „Pomysli jen na to, jak rychle se prosadily přenosné telefony. A to i přesto, že technologie, které jsou pro to potřeba, byly vyvinuty až během války. Počítače existují už desetiletí, ale až tyhle nové technologie je brzy udělají dostupné pro každého.“

Matka protáhla obličej. Helena to neměla ráda, když se takhle dívala, protože přitom nevypadala hezky.

„Zprvč, považuji přenosné telefony za strašné,“ odpověděla matka, „a zadruhé se rozšiřují po světě tak rychle jen proto, že nám vítězné mocnosti po válce ukradly všechny patenty a teď může každý stavět všechno to, co vyvinuli němečtí technici.“

Strýc Siegmund pokrčil lhostejně rameny. „To je možné, ale také je to zlevnilo. A to je tržní hospodářství. Přečti si Adama Smitha.“

„Samozřejmě se zase schováváš za Američany.“

„Ne za Američany. Za zdravý lidský rozum.“

Otec se zvedl po své inspekci, oprášil si prach z kolen a řekl: „Vidím dobře? Ty máš v přístroji vlastní datové uložště?“

„Ano. To největší, jaké existuje.“

„Není připojení na datový zásobník lepší? Především bezpečnější.“

Strýc Siegmund si pohrával se svým motýlkem. „Upřímě řečeno nedůvěřuji těmto službám. Ano, možná že nabízejí více bezpečnosti proti ztrátě dat. Ale jen to, co si u sebe v domě uložím, *patří* jen mně. A především se do toho nikdo nemůže podívat. Nikdo neví, kdo v takovém datovém centru uložené věci čte.“

„Nevěděl jsem, že trpíš paranoií,“ oponoval mu otec. „Co jsem četl, je výhoda datových služeb...“

„Johanne!“ přerušila ho matka. „Nepřemýšlíš, doufám, nad tím, že by sis také pořídil takovouhle strašnou mašinu! Takové monstrum mi nesmí přijít do domu, to ti říkám rovnou.“

Otec se poškrábal ve vlasech přísně sčesaných dozadu. „No, stálo by to v mé pracovně, ne v bytě.“

Dál už Helena diskusi nesledovala. Ona si čas od času na psacím stroji svého otce směla hrát, dokonce na něm napsala dopisy své babičce. Ze začátku to byla práce na dlouhé hodiny, pořád hledání té správné klávesy, ale tak nějak to byla zábava.

Ale takový počítač vypadal ještě úžasněji. Teď, když měla možnost si klávesnici prohlédnout pozorněji, viděla, že se tam nacházelo množství kláves, o kterých neměla ani ponětí, k čemu mohly sloužit. Měla velkou chuť je vyzkoušet, ale nenašla k tomu odvahu, když strýc Siegmund ten přístroj teprve koupil a mohl se možná jednoduše rozbít.

Bohužel si matka prosadila svou a otec si žádný počítač nepořídil, ani do své kanceláře ne. K čemu také, mínila matka, nakonec měl přece paní Winterbachovou, svou sekretářku, která už roky vyřizovala všechno, co bylo v kanceláři chirurga zapotřebí vyřídit.

Celé svoje dětství slýchávala Helena, že všem se daří špatně, ale nikdy nerozuměla, co je tím vlastně míněno, protože pokud ona to mohla posoudit, dařilo se jim přece dobře. Žili v pěkném velkém domě s okázalou zahradou kolem dokola, kde kvetlo plno květín a zpívali ptáci, měli zahradníka, pana Heinricha, který se o vše staral a přitom pil pivo, vždycky tehdy, když si myslel, že ho nikdo nevidí. Ale Helena ho viděla velmi často. O kuchyni se starala kuchařka Johanna, která pracovala dnem i nocí, neustále oblečená ve své modré květované zástěře, a u které mohl člověk vždycky dostat něco dobrého k snědku, když dostal hlad mimo čas hlavního jídla. Měli pokojskou Bertu, která měla široká ramena a nos jako bambuli a nikdy toho moc neřekla, ale vždycky všechno udržovala v pořádku a čistotě. U té selhávalo Helenino bystré oko, protože nikdy nepostřehla, kdy a jak to Berta dělala. Vlastně to Heleně připadalo jako čirý zázrak, že dům byl tak uklizený, když se Berta pohybovala tak pomalu. Navíc člověk nikdy nevěděl, kdy se s ní potká. Bylo jedno, kde v domě se člověk nacházel, mohlo se totiž vždycky stát, že se Berta najednou vynoří ze stínu a nevyzpytatelně se podívá, zatímco si šla rozvážným krokem vlastní cestou.

Byla pro Helenu jednoduše řečeno děsivá. Ale to bylo vše, na co si mohla stěžovat.

Otec si jednou stěžoval na svou práci na klinice a na svého šéfa, který se jmenoval profesor doktor Freudenberg a otcovu práci někdy kritizoval.

Jednou slyšela Helena říkat otce matce: „Teď mi Freudenbergler před nosem procpal Landaua, přestože já jsem byl na řadě s povýšením. Jak se jedná o výhody, drží židáci pohromadě.“

Ale i když se občas rozčiloval a občas si stěžoval, špatně se přesto otci nevedlo.

Komu se ale naproti tomu opravdu dařilo špatně, byli jeho pacienti. Nedařilo se jim špatně jen proto, že byli nemocní, ale protože si často nemohli dovolit zaplatit za ošetření. Helena nerozuměla všem podrobnostem, ale každopádně to bylo tak, že otec měl často problémy, aby dostal peníze, které mu příslušely za jeho práci. Pak ho často slyšela říkat, jak je nespravedlivé, že Německo je teď chudobincem světa jenom proto, že prohrálo velkou váku, když koneckonců nesli i ostatní vinu za to, že ta válka vůbec *vypukla*.

Matka často nadávala, že otec nemocné i tak ošetřoval, přistupoval na splátky, výměnné obchody a i jiné formy placení, a občas se dokonce úplně zřekl honoráře. Jak říkala matka, nestálo ho to jenom jeho pracovní čas, ale také materiál potřebný pro některé operace a náklady zůstanou v každém případě na nich. A oni nemůžou problémy Německa vyřešit sami.

Když se Helena otce zeptala, proč to dělá, proč nemocné ošetřuje zdarma, vysvětlil jí Hippokratovu přísahu, kterou každý lékař musel složit, než mohl začít praktikovat; že je to jeho povinnost tišit bídu, když je to v jeho moci, a to Heleně velmi imponovalo.

Krátce nato našla Helena v zahradě ptáčka, malého drozda se zlomeným křídlem, a vzhledem k tomu, že musela myslet na Hippokratovu přísahu, vzala ptáčka a odnesla ho do domu. Věděla, že by ho jinak sežrala nějaká z koček, které tudy chodily. Bylo to v neděli, otec byl zrovna doma a pomohl jí přiložit dlahu na zlomené křídlo, aby mohlo zase správně srůst. Nakonec vzali z knihovny Brehmův Život zvířat a podívali se, čím se má zvíře krmit, dokud se bude nacházet pod Heleninou ochranou. Když o tom vyprávěli u večere, otec zmínil: „Možná se stane naše Helena zvěrolékačkou, kdo ví?“ a bylo na něm patrné, že se mu takhle představa líbila.

Matka, která byla odpoledne na kávě u jedné ze svých mnoha kamarádek a která ty vzrušující hodiny nezažila, se kysele usmívala, když to otec řekl, a bylo zřetelně vidět, že jí se ta myšlenka nelíbila.

Helena pokřtila ptáčka jménem Čip, protože jí tak nějak přišlo správné zvolit jméno, které by ptáček uměl také sám vyslovit. Čip se opravdu zotavil a mohl být o pár týdnů později vypuštěn zpátky na svobodu. On ale hned neuletěl, ale zůstal ještě nějakou chvíli v blízkosti, objevoval se stále dokola

před Heleniným oknem a něco jí cvrlikal a Helena byla přesvědčená, že jí touto cestou chtěl vyjádřit vděčnost za to, co pro něho udělala. V průběhu času byly ale tyto návštěvy čím dál méně časté a jednou ustaly úplně. Řekla si, že asi už jednoduše nastal čas, aby se Čip posunul dál.

Po nějakém čase našla Helena zase v zahradě zraněné zvíře, ale tentokrát to byl králíček. Měl ošklivé rány po kousnutí na zádech a ztratil část srsti. Ani se nepokusil utéct, když ho Helena zvedla ze země, aby ho odnesla do domu.

Jenže tentokrát byla matka doma a řekla rozhodně: „Ne, to vůbec nepřichází v úvahu. Tady to není žádná zvířecí klinika a ani ji tu nebudeš dělat. Odneseš ho zpátky, kde jsi ho našla.“

„Ale potom umře!“ protestovala Helena.

„To se tak v přírodě stává,“ odvětila matka bez pohnutí.

Helena vzala to třesoucí, zakrvácené klubko srsti zase ven, ale neodnesla ho zpátky do zahrady. Vplížila se na půdu a schovala ho až úplně dozadu do krabice plné haraburdí. Dala tam zvířátku zavírací misku s vodou, aby z ní mohlo bez velké námahy pít, a potom honem utíkala za Ruth, svojí nejlepší kamarádkou.

Ruth Melzerová a ona byly kamarádky od prvního školního dne, seděly spolu ve školní lavici, přestože to učitelé viděli neradi, když kamarádky seděly vedle sebe. Ruth samozřejmě poznala také Čipa, ale ten důvod, proč za ní Helena běžela, byl ten, že Ruthin otec vlastnil ve městě lékárnu, která představovala pro Helenu jedinou naději, jak získat dezinfekční prostředek potřebný pro ošetření králíčka.

Ruth hned vzplála nadšením, když jí Helena vyprávěla o králíčkovi, jeho stříbřitě šedé srsti a těch velkých, strachem naplněných očích, kterými se zvířátko dívalo. Společně šly dolů do té fascinující, po chemii vonící místnosti, kde byly samé regály, na nichž stály skleněné lahvičky plné tajemných tekutin, a umluvily Ruthina otce, hubeného muže s řídkými vlasy, aby jim dal malou lahvičku dezinfekčního prostředku a pár obvazů. „U těchhle bylo poškozené balení, ty už tak jako tak nemůžu prodat,“ mínil. „Ale pro králíčka by mohl splnit svůj účel.“

Když se svým lupem přišly na půdu, měl králíček vypitu všechnu vodu a už se netrásl. Dezinfekce rány ho bude ale určitě bolet, proto bylo jen dobře, že tam byla Ruth a zvíře pevně držela, zatímco Helena z něj otírala krev, odstraňovala zaschlou špínu, dezinfikovala ránu a obvazovala ho. Potom byl králíček tak unavený, že usnul.

„Jak ho chceš pojmenovat?“ zeptala se Ruth, zatímco společně pozorovaly spící, prudce oddechující zvířátko.

„Nevím,“ řekla Helena. Nad tím ještě nepřemýšlela.

„Mně připadá jako Pan Macek,“ řekla Ruth. „Tak se jmenují zajáci ve starých německých básních. Taky od Goetheho.“

To bylo pro ni typické. Ruth byla malá, zavalitá, nosila své tmavé vlasy zapletené do dvou tlustých copů a vypadala jinak, spíš jako sedlácká holka, a přitom ještě nikdy neopustila město a milovala básně. Nejenže je milovala, ale uměla velké množství z nich přednášet z paměti a věděla všechno o básnících, kteří je psali. Jejím nejoblíbenějším básníkem byl Rilke, ale Goethe byl také ‚docela dost dobrý‘, myslela si. Mimoto měla nejkrásnější písmo z celé třídy, a jakmile bylo potřeba něco pěkného napsat, například plakát, byla tím vždycky pověřena Ruth.

„Ale to přece není zajíc,“ uvažovala Helena, „je to králík.“

„Tak mu budeme říkat *Macíček*.“

Protože člověk mohl Goethemu jen těžko odporovat, jmenoval se od teď králík Macíček a obě se k němu vplížily, kdykoli to jen bylo možné.

Helenin bratr na to jednoho dne přišel, co ty dvě provádějí, a posmíval se jim kvůli tomu. „Bylo by lepší, kdybyste ho nechaly umřít,“ mínil. „Slabí musí zemřít, aby ti silní mohli žít. To je zákon přírody. Jen silným patří právo na život.“

„Helena s ním měla holt soucit,“ řekla Ruth, protože Helena byla příliš vystrašená, aby hned odpověděla. Všechno bude žalovat matce, to věděla Helena přesně. Armin a ona byli už od nejútlejšího dětství jako pes a kočka a hádali se při každé příležitosti, což končilo vždycky tím, že si Helena přišla malá a hloupá.

„Soucit!“ opakoval Armin zrádně. „Soucit je také slabost.“

Tady dostala Helena spásný nápad. „Jestli matce řekneš o králíkovi,“ prohlásila rezolutně, „tak já jí prozradím, že tajně kouříš.“

Armin se vyděsil. „To neuděláš!“ prohlásil popuzeně. Věděl přesně, že otec nechtěl, aby jeho děti kouřily, protože to považoval za nezdravé. A že mohl velmi poučeně vyprávět o všech těch černě začouzených plicích, které měl možnost v průběhu svého života už vidět.

Helena vydržela vztekly pohled svého bratra. „Chceš se vsadit?“

„Nebude ti věřit.“

„Vím, kde si schováváš cigarety.“

„Já je prostě schovám někde jinde.“

„Vím taky, kde si je kupuješ,“ oplatila mu Helena. „A pan Pfeffer určitě kvůli tobě nebude lhát, když se ho zeptá.“

Na to neřekl Armin nejdřív nic. Potom, když sám pro sebe chvilku přemítal, řekl: „Mně je váš hloupý králík úplně ukradený. Konec konců, dělejte si, co chcete.“

Pak zmizel.

On je sice neprozradil, ale matka na to stejně přišla a byla velmi rozzlobená, že Helena neuposlechla její příkaz.

„Já chci prostě jen mít něco ráda!“ protestovala Helena.

„Ale přece ne žádné zvíře!“ křičela matka.

Nakonec přistoupila matka na jednu dohodu. Helena mohla zvíře ještě čtyři týdny nechat v domě a pečovat o něj, ale potom ho odnese bez nějakých průtahů zpátky do lesa.

K tomu ale nedošlo. Macíček umřel ještě před koncem druhého týdne a nikdo nevěděl proč, přestože to vypadalo, že se postupně zotavuje. Helena byla přesvědčená, že by přežil, kdyby zůstal ukrytý, a naříkala na osud, že nemá vlastní dům, ve kterém by si mohla dělat, co chce.

Potom začal napjatý čas přijímacích zkoušek na gymnázium. Napjaté to nebylo ani tak kvůli Heleně, která měla ve škole stále dobré známky, aniž by se musela namáhat, a nikdo ani nepochyboval o jejích schopnostech pro studium na gymnáziu, ale spíše kvůli Ruth, protože i přes její další schopnosti měla pořád strašné problémy s počítáním. I přesto zvládla příslušnou zkoušku s odřenýma ušima, a tak se stalo, že obě dívky v květnu 1931 poprvé společně vystoupaly po starobylých schodech Luiské školy, jediného dívčího gymnázia ve Výmaru.

Starobylé neznamenovalo to samé jako nemoderní, všimla si Helena, když byly představené v sekretariátu, aby se přihlásily. Viděla dokonce, že tam používali počítač. Byl to užší, moderněji vyhlížející přístroj, než svého času viděla u strýčka Siegmunda. Ale tenhle počítač stejně znal jejich jména a rodná data a na stlačení knoflíku vyplivl jejich školní průkazy.

Jak se dalo očekávat, Ruth se během krátkého času stala miláčkem učitele němčiny, profesora Wolterse, muže se šedivým špičatým vousem a impozantním pupkem, který působil neustále trochu jako duchem nepřítomný a ztrácel se v recitování básní a v celých pasážích divadelních her, když mu člověk dodal správná hesla. V těch momentech působil jako herec, který si splel jeviště, a že se mu všechny žáčky smály, mu nedocházelo.

Tedy až na Ruth, ta se nesmála. Uctívala profesora Wolterse jako boha, stejně jako on ji, a ke všeobecnému pobavení si ho vzala pod ochranu před posměšky celé třídy.

Tak jako byla v němčině oceněná jedničkou, byl předmět matematika její každodenní můrou, protože samotné počítání nestačilo, ale člověk musel porozumět a prodírat se neustále komplikovanějšími souvislostmi. Co se matematiky týče, byla Ruth naprosto a plně odkázána na Heleninu pomoc, na to, že od ní směla opsat domácí úkoly, že jí vysvětlila to nejdůležitější a v případě nouze, takže při zkoušení, jí Helena napovídala správná řešení. I přes veškerou snahu kamarádek zůstávaly Ruthiny známky z matematiky katastrofické. Ruthin otec pravidelně spínal ruce nad hlavou, jak chce jednou převzít lékárnu, když neovládá ani procentuální výpočty?

„Musíš si jednou vzít matematika,“ doporučila Helena Ruth, jedinému dítěti svých rodičů, svoji myšlenku, jak by se mohlo tohle dilemma vyřešit.

Možná, říkala Helena, by bylo lepší, kdyby příští školní rok dostaly jiného učitele. Podle jejich vnímání spočívala Ruthina mizerie v tom, že profesor Kaspersky, který mluvil s ruským přízvukem a díval se pichlavým pohledem, věci prostě dobře nevysvětlil. Velmi rychle ztrácel trpělivost, když se někdo na něco zeptal, a vypadal, že úplně zapomněl, jaké to bylo, když ani on ještě nic neuměl.

A tak se také stalo. První školní rok zvládla Ruth postup s odřenýma ušima. Ve druhém ročníku dostali učitelku, paní Perlmannovou, která uměla klidně a názorně vysvětlovat a známky Ruth se zlepšily, což ovšem neznamenalo, že by byly dobré.

O velikonočních prázdninách našla Helena opět zvíře, které potřebovalo pomoc, vyhozenou kočičku, které bylo jenom pár dnů. Odnesla ji hned k Ruth, protože její matka neměla nic proti tomu, aby se pokusily společně se o ni starat.

Tentokrát se to podařilo. Kočička přežila a zůstala v domácnosti Melzerových, pěkné, přítulné koťátko s elegantním bílošedým tygřím vzorem, které slyšelo na jméno „Nalezenec“.

Helena měla strach z kousavých poznámek svého bratra, co se týče jejího přestupu na gymnázium. On sám totiž zkoušky neudělal a potom tvrdil, že nemá stejně žádnou cenu chodit do školy déle, než je to nezbytně nutné. Přesto, když přinesla domů vysvědčení, k jejímu překvapení jí poblahopřál a řekl pln vážnosti, že je na ni hrdý. „Třeba se jednou opravdu staneš zvěrolékařkou,“ mínil. „Táta by byl každopádně nadšený, myslím si.“

Jeho vlastní citizádost se soustřeďovala jedině na sport. Plaval, vstoupil do házenkářského družstva, jezdil na kole a právě začal s lukostřelbou. S týmem házenkářů získali na jedné soutěži druhé místo, přinesl domů stříbrnou medaili a mluvil o tom, že se chce stát profesionálním sportovcem s odhodláním překonat silný odpor obou rodičů.

Pro Helenu a Ruth bylo gymnázium i po prvním roce světem, ve kterém se tak úplně nevyznaly. Starší studentky mluvily o věcech, kterým ony nerozuměly, a s někým, kdo nebyl alespoň v tercii, tak jako tak nemluvily, každopádně ne vážně.

Jednoho dne proběhlo starým rozhlasem, který škaredě kvičel a pískal stejně jako ty na nádraží, oznámení ředitele, ve kterém bylo žáčkám gymnázia, pod trestem vyloučení zakázáno jakékoli politické prohlášení.

Co to mělo znamenat, ptala se Helena svojí kamarádky.

„To jde o červenokabátníky proti hnědokabátníkům,“ vysvětlila Ruth.

„A co to znamená?“ zeptala se Helena.

A tady věděla Ruth stejně tak málo jako ona a nenašly nikoho, kdo by jim to vysvětlil.

Jednoho dne, když přišla Helena ze školy domů, byl u nich na návštěvě strýc Siegmund, který seděl s otcem a matkou v jídelně.

„Co to má být, to německé fórum?“ ptala se právě Helenina matka, když Helena vešla do dveří.

„To je diskusní fórum ve světové síti,“ vysvětlil otec. „Tam se může přihlásit každý, kdo má německé státní občanství. Člověk musí zažádat o přístup poštou, obdrží svoje občanské číslo a heslo pro přístup, a potom může psát, co chce, a vyjádřit se také k tomu, co napsali ostatní. Je to diskuse, ale psaná. Říká se tomu *společenská média*.“

„Přičemž se tomu také říká elektronická záchodová zeď,“ lamentoval strýc Siegmund. „Dřív stačil jen počítač, aby člověk získal přístup, a počítače měli jenom na univerzitách nebo v knihovnách nebo stál spousta peněz, a tím byl zaručen určitý předvýběr diskusního partnera. Ale od té doby, co se požaduje od každého ve fóru jenom telefon, může se přidat každý idiot a diskutovat taky. Vypadá to, že hodně nezaměstnaných nemá nic jiného na práci než každou běžící diskusi během krátkého času nechat klesnout na úroveň napůl opileckého žvanění u piva nebo ještě hlouběji.“

„Ale jak ti tím mohou uškodit?“ zeptala se matka s obavou, kterou u ní viděla Helena jen zřídkakdy.

Helena potichu odložila školní tašku a tiše se přiblížila ke dveřím jídelny, nerozhodná, jestli má dát najevo svůj příchod. Možná by tím přerušila vážný rozhovor dospělých?

„Jsou tam někteří, kteří se regulérně srocují proti těm, jejichž názory se jim nelíbí,“ vysvětlil strýc Siegmund. „Říkají si KDE⁴, Bojovníci za německou hrdost. Je to samozřejmě výsměch, protože nic není těmhle typům cizí tak jako hrdost. Ale domlouvají se, píšou stovkám mých redaktorů a očerňují mě s nejdivočejšími obviněními, jaká je jen možné vymyslet. Včera mi zrovna volal redaktor berlínských ilustrovaných novin a zeptal se mě naprosto vážně, jestli tak často cestuji do Afriky kvůli tomu, protože tam udržuji vztah s černoškou!“

„Neskutečné,“ slyšela Helena říct otce rozzlobeně.

Možná to opravdu nebyl ten pravý okamžik pozdravit strýčka.

Ale jen tak odejít už také nemohla.

„Neslýchané, už jenom že se tě zeptal,“ shledala matka.

„*Audacter calumniare, semper aliquid haeret*, to věděli už staří Římané,“ řekl strýc Siegmund. Helena věděla co to znamená: *Pomlouvej statečně, vždy něco ulpí*. „Kde byli celý ten čas, kdy Voltaire říkal: *Opovrhuj vaším úsudkem, ale dám svůj život za to, že ho smíte vyjádřit*? Dnes to vypadá, že pod svobodou myšlení se rozumí svoboda pronásledovat každého, kdo má jiný názor než on sám. Pro tento typ kampaní existuje označení. *Každého spláchnout do záchodu*. O to se teď pokouší se mnou.“

„Ale proč?“ chtěla vědět matka.

„Představ si diskusi, ve které jde o budoucnost Německa, diskusi na úrovni, zajímavou a živou s mnoha rozdílnými hledisky. A najednou se vynoří někdo, kdo se primitivním způsobem vyjadřuje o Židech, jednoduše hodí do společnosti kýbl antisemitského odpadu, až se jednomu z toho udělá špatně. Udělal jsem jen to, že jsem napadl jedno tvrzení, a sice že za všechno nesou vinu Židé, i za to, že Německo prohrálo válku. Předložil jsem pár čísel, kolik německých Židů bojovalo v řadách vojska, kolik jich padlo, kolik bylo vyznamenáno řády a tak dále. Zkrátka doložil jsem, že na takovýchto tvrzeních není ani jediné zrno pravdy. Pche, a pak se na mě sesypali. Nazvali mě zastáncem Židů, to si neumí člověk ani představit! Hned mi bylo jasné, odkud vítr fouká, byla to banda nacistů na světové síti. Těch je víc než v Berlíně útočných jednotek.“

⁴ Krieger für die deutsche Ehre – bojovníci za německou hrdost (pozn. překl.)

Nastala pauza, během níž nikdo nic neřekl, ale došlo nějakým způsobem ke změně nálady v celém domě.

Nakonec řekla matka naprosto jiným hlasem: „Nezdá se ti to docela nedomyšlené, činit Hitlera zodpovědným za chování každého jednotlivého člena jeho hnutí?“ Takhle zněla, když ohrnovala nos nad něčím, co vzbudilo její nelibost.

Helena slyšela strýce Siegmunda vydechnout, takovým nekonečným povzdechem, u kterého se člověk mimoděk bál, že se celé jeho korpuulentní tělo smrskne jako balón, který vypustil vzduch.

„Ještě vy ho braňte,“ míní, „tohohle svobodníka s knírkem jako Charlie Chaplin.“

„Možná by ses měl zeptat sám sebe,“ namítl otec, „jak moc jsi přispěl k tomu, že jsi na sebe přitáhl tolik nelibosti. Nic proti tvému názoru, na který máš samozřejmě právo, ale vyjadřuješ se poměrně bez respektu o politikovi, který v každém případě zastupuje velkou část obyvatelstva a kterému jde jen o dobro německé země.“

Hlučný zvuk z jídelny přiměl Helenu se venku na chodbě schoulit. Co to bylo? Shodil někdo židli? Každopádně slyšela, jak strýc Siegmund křičel: „Nemůžu tomu uvěřit, že jste mu oba taky sedli na lep! Adolf Hitler, kdo to vůbec je? Ten chlap přišel odnikud! Seděl už i ve vězení, protože se pokusil o státní převrat. O puč přesně proti tomu státu, v jehož vládě teď je. To je přece pobuřující!“

Někdo, pravděpodobně její otec, něco zabručel, tomu Helena nerozuměla. Potom slyšela strýce odpovědět: „Celé to spočívá v tom, že Hitler je prvním politikem, který pro svoji propagandu využívá televizi. To znamená, že je to vlastně takový Goebbles. Ten se v tomto ohledu nezalekne ničeho.“

„Může být,“ řekl otec, „ale přesto má přece ve spoustě věcí, co řekne, jednoduše pravdu. Myslím, že poměry v Říši jsou opravdu katastrofa. Už jenom ta nezaměstnanost. V Německu, které bylo světovou velmocí, jedničkou ve vědě a technice! A dnes se na nás celý svět dívá se soucitem. Takhle to jednoduše *nemůže* jít dál. Jak dlouho ještě se může Německo před zbytkem světa plazit po břiše jenom proto, že prohrálo jednu válku, i když na tom měli ostatní stejnou vinu? Německo *potřebuje* obnovu, to mi je bezpochyby jasné, a jestli je Hitler ten, který této obnovy dosáhne, potom má můj hlas.“

Strýc Siegmund popadal dech. Helena si ho uměla dobře představit. Obličej mu zčervenál, oči metaly blesky a jeho funící chřípí nosních dírek... Člověk ho tak viděl jen docela zřídka, ale vždycky to byl nezapomenutelný zážitek.

„A ty, Gertrudo?“ zeptal se potom.

„Myslím si to samé co Johann.“

„Má vlastní sestra!“ Znovu se ozvalo tohle funění, ale už znělo trochu tlumeně. „Nečetli jste jeho knihu? *Můj boj*? Tím to říká naprosto jasně, co chce. Válku. Je to příšerně nudná četba, ale popisuje do všech podrobností, co má za lubem. A nic z toho se mi nelíbí.“

„Politici říkají vždycky před volbami jedno a potom dělají něco jiného,“ řekl otec. „To je běh věcí v demokracii. Vláda, kterou si člověk zvolí, se musí líbit obyčejnému lidu jinak než král.“

Nastala dlouhá pauza, potom řekl strýc Siegmund unaveně: „Ano. Možná je to ono. Možná prostě nejsem dostatečně obyčejný.“

„Takže Siegmunde...“ začala matka.

„Ale ústa si přesto nenechám zavřít,“ vykřikl strýc. „Ani na německém fóru ne. Ani když tam na mě ti zbabělci, kteří běhají za tímhle Hitlerem, nakydají ještě víc hoven.“

„Chceš snad tvrdit, že já...?“

„Ne, ty ne, sestřičko. Ale někteří... ach, to je jedno. Víš, co se fóra týče, nemohu si prostě dovolit nevyskytovat se tam. Je to přece jen trh myšlenek a důležitá reklama. Čím více lidí mé příspěvky čte a hodnotí, tím lépe, protože novinoví redaktoři to samozřejmě registrují. Toho, který se mě ptal na Afriku, jsem hodil za hlavu. Za něj najdu jednoduše dva jiné, kteří si něco ode mne vezmou.“

Šelest donutil Helenu se otočit. Stála tam Berta, jako přičarovaná. Kdo mohl vědět, jak dlouho už na ni bezvýrazně zírala. Nic neřekla. Helena také nic neřekla a jednoduše odešla. Šla nahoru do svého pokoje a pokusila se přijít na to, co vlastně slyšela.

3

„Jsi synem *válečného hrdiny*.“ To byl text na růženci, se kterým se matka Eugena Lettkeho během jeho dětství modlila, a nikdy ji to neomrzelo.

Byla to věta, která často zněla spolu s výzvou ,to si nemusíš nechat líbit' nebo dokonce ,to si nesmíš nechat líbit', věta, která vyvolávala zvláštní práva, někdy zvláštní povinnosti, hlavně povinnost vyhovět neviditelnému, nadlid-skému otci, onomu poručíku Heinzi Lettkemu, který ve světové válce sestřelil z nebe několik francouzských válečných letadel, než jej postihl osud hrdiny, onomu Heinzi Lettkemu, jehož zarámovaný obraz v domě visel vedle všech jeho řádů, k tomu barevná fotografie z časů, kdy barevné fotografie ještě nebyly běžné, ale bylo to něco výjimečného.

„Jsi synem válečného hrdiny,“ tato věta byla podněcováním a ochranným zaříkadlem zároveň, věta, po které stejně tak často následovala ještě jiná a sice: „Mám přece už jenom tebe. Ty jsi teď muž v domě.“

Vyrostl s tímhle břemenem, které bylo, jak by si později mohl myslet, vlastně příliš těžkým břemenem pro dítě, které svého otce nikdy naživo nevidělo. Žili v Berlíně v Charlottenburgu, v malém bytě mezi ostatními velkými byty, obydlenými řádnými úplnými rodinami, zatímco v jejich bytě visel obraz otce jen na zdi. Neviděl svou matku jinak než v černých šatech, protože nepodnikla to úsilí, aby se znovu provdala a ztratila tak svou ještě císařem uznanou rentu pro válečné vdovy.

Prvními vzpomínkami Eugena Lettkeho byly ty na zadní dvorek, na kterém stály dva vysoké holé stromy, na které se dalo dobře vylézt. Všechny děti ze sousedství si zde hrály. Děvčata hrála neúnavně svoje podivné ská-kací hry, u kterých šlo o to proskákat po jedné noze komplikované, křídou nakreslené figury na asfaltu a přitom před sebou posouvat kámen vždycky z jednoho políčka do druhého. Kluci se prali nebo hráli fotbal nebo na honěnou a často si brali cínové vojáčky nebo dřevěnou loďku, a potom si hráli na válku nebo na piráty. Některé děti mluvily cizími řečmi, hlavně anglicky a člověk si musel domýšlet, aby jim rozuměl, ale to nebyl žádný problém.

Tady se jednou stalo, že Eugen našel prstýnek, levný malý prstýnek, tak akorát velký pro prst malého děvčátka. Měl zářící tyrkysově modrý kamínek

ve tvaru srdce, přičemž název barvy se dozvěděl až mnohem později, ale vždycky si ji spojoval s tímhle kamínkem.

Ten prstýnek nosil celých deset dní u sebe, protože to byl moc pěkný kamínek, opravdový poklad, jak říkal. Důvod, proč ho u sebe tak dlouho nosil, nebylo to, že by nevěděl, co by s ním měl dělat. To on naopak věděl naprosto přesně.

On si na to jen netroufal.

Po deseti dnech posbíral všechnu potřebnou odvalu a šel k jednomu děvčeti. Ne jen tak k ledajakému děvčeti, ale k tomu, které se, jak věděl, jmenovalo Elsa, nosilo dlouhé blondaté copy a mělo obličej jako anděl. Byla to ta nejkrásnější dívka, kterou kdy potkal. Té podal prstýnek, který našel, a řekl: „Ten ti daruji.“

Z jeho pohledu to vypadalo jako akt té nejčistší lásky. Elsa ho fascinovala od toho okamžiku, co ji poprvé spatřil, a od té doby po ní vždy pokukoval, samozřejmě jen tehdy, když si byl jistý, že ho žádný jiný chlapec neodhalí.

Každopádně se mu líbila a to bylo celé. Dál od ní nic nechtěl, ani vlastně nevěděl, co by takový kluk mohl od takové holky chtít. Nebyl tím, co by se dalo nazvat „osvíceným“. Holky pro něho byly příslušnicemi nějakého zvláštního cizího druhu, který s klukama nechce mít nic společného ani k nim nepatří.

Nicméně chtěl, aby tenhle překrásný prstýnek patřil Else, jednoduše proto, že si pro něj nedokázal představit jiné využití.

Ale Elsa ho prostě nechtěla. Podívala se na prstýnek, potom na něj a nakonec řekla: „Nech mě na pokoji.“

Pro Eugena byla tahle slova jako políček a úder do žaludku zároveň. Ani ve snu nepočítal s takovouhle reakcí, a zatímco ta vyřčená slova pomalu stékala do jeho vědomí a svět kolem něho se hroutil, tak i přesto jí podával prstýnek. Chápal její odmítnutí jeho osoby, ale co s tím měl společného prstýnek? Jak bylo řečeno, neuměl si pro něj představit jiné využití než jí ho dát, a z toho, že ona to odmítla, byl bezradný.

Ona si přesto prstýnek nevzala. Nechala Eugena stát, otočila se od něj a odešla pryč.

Eugen nakonec dvůr opustil a cestou domů zahodil prstýnek do popelnice. Nebrečel a ani jinak na sobě nedal nic znát.

Byl koneckonců synem *válečného hrdiny*.

A syn válečného hrdiny si to nemusel nechat líbit.

Krátce po Novém roce 1933 panovalo všeobecné povzdvižení. Dospělí mluvili neustále o politice a o tom, že říšská vláda by měla být zase vyměněna. Helena tomu nerozuměla, co na tom bylo tak vzrušujícího. Nestávalo se to stále? Ale jí bylo teprve dvanáct a neočekávala, že by tomu porozuměla, a tak poslouchala jen na půl ucha, když její rodiče diskutovali, jestli Schleicher musel odstoupit a co se říkalo o Papenovi a jak se rozhodne říšský prezident Hindenburg.

Samozřejmě pořád znovu padalo jméno Adolfa Hitlera. Toho muže považovali její rodiče za skvělého, na to si Helena mezitím také nějak zvykla.

Potom se stalo něco strašného. 30. ledna v pondělí měl večer hrát v televizi film ‚Vítěz‘ s Hansem Albersem, kterého považovala za skvělého *Helena*. Ta se v normálním případě nesměla večer dívat na televizi, ale tak dlouho prosila, až to její matka vzdala a řekla: „Tak dobře, ale jenom výjimečně!“

Ale právě tento večer, na který se Helena celý týden těšila, přišlo oznámení, že se to přece jen stalo. Hindenburg odsouhlasil přestavbu vlády a jmenoval Hitlera novým říšským kancléřem. Film zařazený do večerního programu, jak vysvětlila hlasatelka zpráv, odpadl ve prospěch zvláštního vysílání o aktuálním stavu v Berlíně.

„To je hrůza!“ brečela Helena. „Tenhle *blbý* Hitler!“

„Dítě!“ namítla matka přísně. „Co je to za tón?“

„Teď buď zticha, ty uplakánku,“ řekl její bratr Armin hrubě. „Není rozumět ani slovo.“

Uražená trucovitá Helena se schoulila do nejvzdálenějšího rohu sedačky, zatímco ostatní napjatě sledovali zprávy reportéra, který informoval o událostech kolem říšského kancléře. Nebylo toho moc k vidění, popravdě řečeno jen masa lidí na lampami bídne ozářené ulici. Pořád dokola bylo zabíráno vysoké okno, za kterým se daly tušit nejasné pohyby, ale dál se nic nedělo.

Blbý Hitler! Co jen na něm mohlo být tak důležitého, že kvůli němu museli zrušit film, na který každý ve škole, kdo ho už viděl v kině, pěl ty největší ódy?

Konečně se otevřelo okno. Malý muž s pěšinkou na straně a knírkem pod nosem vyhlédl ven, zvedl ruku na pozdrav a masa nadšeně zajásala.

„Nyní se tedy opravdu stalo, co už se dlouho očekávalo,“ řekl reportér. „Národní strany spojily ruce, aby společně dokázaly znovu obnovit německou vlast a jmenovaly Adolfa Hitlera novým říšským kancléřem.“

„Bezvadný,“ řekl Armin. To bylo jeho nejnovější nejoblíbenější slovo pro všechno, co se mu líbilo.

„Teď se snad konečně něco pohne,“ řekl otec. „Byla chyba tak silné hnutí jednoduše ignorovat. Žádný div, že se nic nepohnulo kupředu.“

Tak začal v Berlíně velký pochodňový průvod. Uniformovaní členové strany maširovali pod okny říšského kancléřství, pochodně v jedné ruce, tu druhou vztyčenou nahoru. Všichni maširovali stejným krokem, jako by byli jedna armáda. Což také možná i byli.

Reportér, který referoval z místa, vzal čas od času před kameru jiné politiky, přičemž rozhovory musely být vedené před hlučným pozadím a stále nově propukajícím hlasitým jásotem. Od jednoho vousatého muže, kterého Helena neznala, chtěl vědět, jestli to nebylo riziko dosadit předsedu radikální strany do nejvyššího vládního úřadu.

„Přece jen – Hitler provedl před deseti lety pokus o převrat,“ mínil reportér. „Neobáváte se, že by se mohl pokusit zevnitř o to, co se mu tehdy nepodařilo zvenku?“

„Rozumím těmto typům obav,“ řekl ten druhý s trpělivým úsměvem, „ale já je nemám. Podívejte se, kromě Hitlera patří do nové vlády dva další muži z NSDAP. Všechny ostatní posty byly obsazené spolehlivými zástupci politického středu. My jsme si Hitlera a jeho stranu takřikajíc ohradili. On může a také musí přinést čerstvý vítr do politiky, ale tím, že jeho síly jsou omezené, je zajištěno, že se věci nevymknou kontrole.“

„Děkuji za zhodnocení,“ řekl reportér a dotkl se pravého ucha, ve kterém měl malé naslouchátko. „Právě slyším, že nový říšský kancléř pronese své první prohlášení. Přepneme do tiskové místnosti říšského kancléřství.“

Obraz se změnil, ukázal sál, ve kterém bylo postaveno množství vlajek. Černo-červeně-zlaté, staré černo-bílo-červené vlajky s říšskou orlicí, ale také vlajky s hákovým křížem. Adolf Hitler vešel dovnitř, obklopen dalšími muži, kteří vypadali, že sledují naprosto přesně každý jeho jednotlivý krok.

Reportér vytáhl fotoaparát a fotil. Čerstvě jmenovaného kancléře zaplavila záplava blesků. Hitler působil viditelně nervózně, točil se a tahal nepetržitě za list papíru, na kterém stálo, co chtěl právě přečíst. Nevšímal si reportérů s fotoaparáty ani těch, kteří drželi v rukou zapisníky a tužky, jeho pohled byl celou dobu nepřetržitě upřený na televizní kameru.

Konečně si stoupl k pultu před mikrofon a řekl: „Více než čtrnáct let uběhlo od toho nešťastného dne, kdy oslepen přísliby zevnitř i zvenku německý lid zapomněl na největší plody naší minulosti, na svou hrdost, na svou svobodu a ztratil všechno. Od těchto dnů vzal všemohoucí své požehnání našemu lidu. Objevily se rozbroje a nenávist.“

Bylo to zvláštní, vidět ho mluvit. Helena doteď viděla jen jeho fotografie, ale nikdy ho neslyšela. Mluvil zvláštně skřípavě a nerozuměla skoro ničemu, co říkal, ale po celý čas jí bylo, jako by ji provrtával pevný pohled jeho očí, jako by mluvil přímo k ní osobně, k nim všem, a bylo jí skoro líto, že ničemu nerozuměla.

Ale jen krátce. Vidět Hanse Alberse by se jí v každém případě líbilo mnohem víc.

„To je pro Německo dobré,“ řekl otec za ní. „Hitlerovi jde o to, aby se německý lid znovu našel. Je to přirozené, že se národ chce udržet, je to výraz jeho vůle žít. Každý doktor ví, že vůle žít je to nejdůležitější a rozhodující v uzdravovacím procesu. Když chybí vůle žít, nemůže žádný lékař na světě zajistit uzdravení. Když je ale vůle žít a je silná, je občas celkem jedno, co lékař udělá, a pacient se uzdraví. Německý lid je nemocný na své duši a musí se uzdravit, o to jde. Politik sám nemůže nic dokázat, potřebuje víc než to.“

To Heleně přišlo samozřejmé, přestože ještě truchlila pro ušlý film. Nějak to bylo pro tatínka typické, na všechno pohlížet z medicínského hlediska!

O nějaký čas později měli v německém jazyce vyučovací hodinu o novinách. Domácí úkol spočíval v tom, že měli doma přečíst noviny, vystříhnout titulní nadpisy a každý z nich nalepit na stránku v sešitě a vlastními slovy popsat, o čem příslušný článek pojednával. Ti, jejichž rodiče vlastnili počítač, který byl připojen na světovou síť a dostávali zprávy poslané elektronickou poštou, si měli udělat výtisk a jinak postupovat stejně. Během hodiny probrali, co byl nadpis, k čemu sloužil, co byla reportáž, co byl komentář a jak se oba tyto formáty textů odlišovaly.

Zrovna když jim to profesor Wolters uložil, událo se v tomto týdnu neslýchaně mnoho. Říšský sněm hořel, v Berlíně panoval jasný rozruch a byl zatčen člověk, o kterém se předpokládalo, že ten oheň založil.

„Národní bezpečnostní úřad,“ slyšela Helena hlášení jednoho hlasatele rádia, „vypátral data o pohybu atentátníka a poté bez pochyb konstatoval, že se v rozhodující čas nacházel v budově Říšského sněmu.“

To bylo poprvé, co Helena slyšela o existenci Národního bezpečnostního úřadu. Netušila, že to také bude na dlouhý čas naposledy, a zeptala se otce, co to vůbec je, ten Národní bezpečnostní úřad.

„Nemám ponětí, slyším to poprvé,“ prohlásil po krátkém zadumání. „Podle toho názvu je to očividně místo, které se stará o naši bezpečnost. Těší mě slyšet, že takové místo existuje.“

Když už jednou začala se čtením novin a když se staly zrovna nanejvýš dramatické věci, tak s tím už Helena nepřestala, i když se profesor Wolters přesunul k dalším tématům. V týdnech po požáru Říšského sněmu nechal Hitler zatknout velké množství komunistů, mezi nimi také ty, kteří v Říšském sněmu seděli.

Otcí to připadalo správné. „Stejně to jsou všechno nepřátelé státu. Ti by nejradši ještě dnes zřídili komunistickou dikaturu. Tuhle stranu měli zakázat už dávno.“

Také o nějaký čas později schválený zákon, takzvaný zplnomocňovací zákon, si získal jeho souhlas: „To je podobné tomu, jako kdybych dostal na operační stůl oběť nehody, krvácející z nespočetných ran. Potom není žádný čas na diskusi, ale musí se ze všeho nejdříve zastavit krvácení. Jinak ten pacient prostě a jednoduše zemře. A stejné je to tady. Naše vlast se nachází v krizi a v takové krizi, jako je tato, musí být někdo, jedna osoba, která řekne, co se má udělat. A to proto, že během krize není čas na to, aby se každý jednotlivý krok dlouze prodiskutoval. Tak to mimochodem činili už starí Římané, o tom se budete učit ve škole.“

Helena mu neřekla, že dějiny Říma už měli skoro za sebou. A že přesně tohle se dokonce učila. Když byl Řím v nebezpečné situaci, potom si Římané zvolili jednoho, který na půl roku převzal absolutní rozhodovací moc, aby je z té krize vyvedl. Takového muže nazývali *diktátorem*.

Také ve škole se některé věci změnily, nad vchodem vlály vlajky s hákovým křížem a v každé školní třídě byl pověšen zarámovaný obraz vůdce a říšského kancléře Adolfa Hitlera.

Zanedlouho nato dostali na německý jazyk novou učitelku, velkou, statnou, svalnatou blondýnu, která Heleně připomínala oštěpačku, kterou krátce předtím viděla v televizi. Na rozdíl od ní ale nosila učitelka brýle. Její jméno bylo Emma Lindauerová, jak jim vysvětlila s tím, že převezme odted' vyučování německého jazyka.

Profesor Wolters byl poslán do důchodu.

„Kromě toho začalo ode dneška platit pár nových pravidel,“ pokračovala a držela list papíru vyndaný z desek, se kterými vstoupila do třídy. „Z nařízení ministerstva školství musejí v budoucnosti židovské žákyně sedět v učebně úplně vzadu, oddělené od ostatních. Dále platí od zítra povinnost, aby učitel při příchodu do učebny pozdravil německým pozdravem, židovským žákyním je naproti tomu zapovězeno tento pozdrav použít.“

„Co je německý pozdrav?“ zeptala se Brunhilda Müllerová, která vždycky všechno pochopila až jako poslední.

Paní Lindauerová se na ni podívala s vysoce zvednutým obočím, vzala papír do levé ruky, vztyčila pravou ruku šikmo nahoru, sklápěla paty svých bot k sobě a zařinčela: „Heil Hitler!“ Potom dala ruku zase dolů a dodala k tomu: „*Tohle* je německý pozdrav.“

„Ach tak,“ řekla Brunhilda.

Paní Lindauerová zhluboka dýchala, potom zvedla svůj list papíru a pravila: „Přečtu nyní jména těch, pro které to platí a které si přesednou na svá nová místa k sezení. Tento nový zasedací pořádek se poté musí dodržovat také ve všech ostatních školních předmětech, a to bez výjimky.“

Helena na tu paní zírala, naplněná hrůzou, o které nemohla ani říct, odkud se vzala. Židovské dívky oddělit od ostatních? To zní jako špatný vtíp. Otec stále říkal, že se to nemusí brát tak vážně, když se někdo z vlády pustil do Židů, byl to jenom druh volební kampaně. Existovaly určité antisemitské proudy obyvatel a mnoho politických stran se je snažilo tímto nebo jiným způsobem využít pro získání volebních hlasů.

„Esther Cohenová,“ četla a Esther, hubená malá dívka s nádherným účesem na hlavě utvořeným z malých černých loken, sbalila s povzdechem dohromady své věci a vydala se poslušně k zadní stěně.

„Lea Finkelsteinová,“ pokračovala dále. „Sarah Leviová. Ruth Melzerová...“

„Co?“ vyskočila Ruth nahoru. „Proč já?“

Paní Lindauerová si ji přeměřila přes obroučky svých brýlí. „Jsi to ty? Ruth Melzerová?“

„Ano,“ řekla Ruth. „Ale já jsem evangelička!“

„To nehraje v tomto případě žádnou roli,“ řekla paní Lindauerová chladně. „Máš židovské *kořeny*, to je rozhodující, prostě patříš dozadu.“

Ruth poslechla a začala balit své věci, jako by byla náměsíčná. V očích měla slzy.

„To nemůže být pravda,“ zastala se Helena svojí kamarádky. „To musí být nějaké nedorozumění.“

„To si tedy nemyslím,“ mínila paní Lindauerová. „Pokud ano, musí její otec přijít na rektorát školy a přinést potřebné podklady, aby bylo možné to nedorozumění opravit. Ale dokud to takto stojí na tomto papíru, musí si sednout dozadu.“

„Nech to být,“ řekla Ruth tiše a zavřela svou tašku. „Já už jdu.“

Během vyučování nebyly dovoleny rozhovory se židovskými žákyněmi, ale o velkých přestávkách mohl člověk mluvit, s kým chtěl, přinejmenším prozatím.

„Ale ty *jsi* přece evangelička!“ prohlásila Helena, stále ještě v šoku z toho, co se dnes ráno stalo. „Jsme obě dvě přihlášené na přípravu na konfirmaci, byly jsme už společně v kostele...“

„Já tomu také nerozumím,“ mínila Ruth. „Možná je to kvůli mému křestnímu jménu, je to křestní jméno ze Starého zákona. Hodně židovských žen se tak jmenuje.“

„Ale to přece nemůže být žádný důvod!“

Ruth si povzdychla. „Řeknu to tatínkovi. Ten už bude vědět, co se musí udělat.“

Když se příštího rána potkaly jako obvykle před školní budovou, působila Ruth, jako by jí kolem krku viselo neviditelné závaží.

„My jsme opravdu Židé,“ řekla Ruth tiše. „Já jsem to prostě jenom nevěděla. Ale my jsme asi... asili... *asimilovaní* Židé. Tatínek mi vyprávěl, že jeho otec, takže můj dědeček, se rozhodl, že se vzdá židovství a stane se správným Němcem.“

Heleně spadl kámen ze srdce. No jo, možná jenom kamínek. „To přece musí být někde zaznamenáno,“ říkala. „Myslím tím, že tvůj otec byl přece taky ve válce.“

„Ano,“ řekla Ruth. „On půjde co nejdřív za ředitelem školy a postará se o to, aby se ta chyba napravila.“

„Ale do té doby musíš sedět vzadu.“

Ruth pokrčila rameny. „Jsou i horší věci.“

V tom měla pravdu. Její otec, poté co se náležitě informoval, vůbec nešel za ředitelem, ale rozhodl se pro jiné opatření. „Stěhujeme se pryč,“ svěřila se Ruth kamarádce, oči červeně orámované od všech těch slz, které den předtím vytekly.

„Co?“ Helena byla v šoku. „A proč?“

„Tatínek řekl, že když to takhle začalo, půjde to v budoucnu ještě dál, a když to půjde dál, bude to mnohem horší. Potom si tady Židé nebudou až